

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра фінансів та обліку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

**«ФОРМУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЕРЖАВНОЇ
СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ»**

кваліфікаційна робота

здобувача освітнього ступеня

«магістр»

ПАЛІЙ Андрій Віталійович

2 курсу денної форми навчання

спеціальність 072 «Фінанси,

банківська справа та страхування»

ОПП «Фінансова розвідка»

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

НАКОНЕЧНА Наталія

Володимирівна

Рецензент

Доктор економічних наук, професор

ЯВОРСЬКА Тетяна Василівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«__» _____ 2022 р., протокол ____

Завідувач кафедри фінансів та обліку,

_____ МЕЛЬНИК С.І.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут управління, психології та безпеки
 Кафедра фінансів та обліку
 Освітній ступінь «магістр»
 Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 фінансів та обліку
 д.е.н., доцент
 _____ С.І. МЕЛЬНИК
 «__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»

ПАЛІЙ Андрій Віталійович
 (ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи **Формування узагальнених матеріалів державної служби фінансового моніторингу України.**

керівник роботи **НАКОНЕЧНА Наталія Володимирівна, к.е.н., доцент.**
 (ПРИЗВИЩЕ, ім'я по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЛьвДУВС від **«28» жовтня 2021 р. № 327**

2. Строк подання здобувачем освітнього ступеня «магістр» роботи «31» січня 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

5. Перелік графічного матеріалу (додатків) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «__» _____ 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану		
2	Написання першого розділу		
3	Написання другого розділу		
4	Написання третього розділу		
5	Підведення підсумків та формулювання висновків		
6	Оформлення роботи		

Здобувач вищої освіти_____
(підпис)_____
(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)**Науковий керівник**_____
(підпис)_____
(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ПАЛІЙ А. В. Формування узагальнених матеріалів Державної служби фінансового моніторингу України. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2022.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних основ щодо формування узагальнених та додатково узагальнених матеріалів. Здійснено аналіз та оцінку діяльності державної служби фінансового моніторингу України в частині передання узагальнених матеріалів до правоохоронних органів. Встановлено, що сучасний стан діяльності Державної служби фінансового моніторингу свідчить про важливу роль у процесі аналізу та надання правоохоронним органам відповідних матеріалів, які викликають оперативний інтерес. Визначено, що Державна служба фінансового моніторингу України для забезпечення взаємодії та інформаційного обміну співпрацювала із 91 підрозділом фінансової розвідки іноземних держав. Проаналізовано перспективи розвитку державної служби фінансового моніторингу України.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, узагальнені матеріали, підрозділ фінансової розвідки, комплексна адміністративна звітність, суб'єкти фінансового моніторингу, правоохоронні органи, судові органи.

ANNOTATION

PALIY A.V. Formation of generalized materials of the state service of financial monitoring of Ukraine. – Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2022.

Qualification work is devoted to the study of theoretical foundations for the formation of generalized and additional generalized materials. The analysis and evaluation of the activity of the state service of financial monitoring of Ukraine in the part of transfer of the generalized materials to law enforcement bodies is carried out. It is established that the current state of activity of the State Financial Monitoring Service testifies to the important role in the process of analysis and provision of relevant materials to law enforcement agencies that are of operational interest. It is determined that the State Financial Monitoring Service of Ukraine cooperated with 91 units of financial intelligence of foreign countries to ensure interaction and information exchange. Prospects for the development of the state financial monitoring service of Ukraine are analyzed.

Key words: financial monitoring, generalized materials, financial intelligence unit, comprehensive administrative reporting, subjects of financial monitoring, law enforcement agencies, judicial authorities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ.....	
1.1. Сутність та значення фінансового моніторингу в сучасних умовах.....	
1.2. Система фінансового моніторингу та її роль у процесі формування узагальнених матеріалів.....	
Висновки до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ.....	
2.1. Аналіз передання узагальнених матеріалів Держфінмоніторингом до правоохоронних органів.....	
2.2. Аналіз судової практики щодо розгляду справ узагальнених матеріалів Державної служби фінансового моніторингу.....	
Висновки до розділу 2.....	
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	
3.1. Основні напрями удосконалення антилегалізаційної системи в Україні...	
3.2. Стратегічні орієнтири розвитку фінансового моніторингу в Україні.....	
Висновки до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

У сучасній ситуації економічного розвитку України в умовах гібридної війни та прагненням до європейських стандартів наша держава стоїть перед серйозними викликами у проявах демократії, становленні громадянського суспільства та фінансового благополуччя. Важливим чинником цих процесів є боротьба з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Основним суб'єктом, який є на передовій даних зловживань, є Державна служба фінансового моніторингу України. Від їхньої роботи при створенні узагальнених матеріалів та передачі їх у правоохоронні органи залежатиме ефективне функціонування та розвиток фінансової системи України.

Такі вчені, як Авраменко О.В., Андрійченко Ж. О., Буткевич С.А., Варналій З.С., Внукова Н.М., Глущенко О.О., Гужий С. Г., Дідківська Н.І., Дмитров С.О., Єгорічева С.Б., Єфіменко Т.І., Кірсанов В.М., Ключке С.М., Левченко Л.Г., Медвідь Т.А., Новак О.С., Підхомні О.М., Рекуненко Т.О., Самойленко О.О., Семенген І.Б., Славюк Р.А., Чайковський Р.І. та ін. займалися дослідженням проблеми відмивання грошей, одержаних злочинним шляхом. Для написання кваліфікаційної роботи використано діючу нормативну базу України, аналітичні та статистичні дані Державної служби фінансового моніторингу України та джерела інформації всесвітньої мережі Інтернет.

Незважаючи на велику кількість статей, присвячених аналітичній роботі Держфінмоніторингу, це питання є недостатньо розробленим і потребує подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і практичних засад щодо створення узагальненого матеріалу Державною службою фінансового моніторингу.

Для досягнення обраної мети необхідно було вирішити наступні **завдання:**

- дослідити сутність і значення фінансового моніторингу в сучасних умовах;
- охарактеризувати систему фінансового моніторингу та її роль у процесі створення узагальненого матеріалу;
- проаналізувати передання узагальнених матеріалів Держфінмоніторингом України до правоохоронних органів;
- провести аналіз судової практики щодо розгляду справ узагальнених матеріалів ДСФМ;
- виокремити основні напрями вдосконалення антилегалізаційної системи України;
- визначити стратегічні напрями розвитку фінансового моніторингу в Україні.

Об'єктом дослідження є система фінансового моніторингу в Україні.

Предметом дослідження є процес формування узагальнених матеріалів Державної служби фінансового моніторингу України.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс різних методів наукового пізнання. Загальний підхід до визначення змісту та структури роботи базується на системних методах та аналізі. Встановлення категоріального апарату та висновків здійснюється методами наукового абстрагування та узагальнення. Для узагальнення деяких результатів було використано порівняльний метод. Для побудови рисунків використовувався графічний метод.

Наукова новизна отриманих результатів:

- доповнено стратегічні цілі Державної служби фінансового моніторингу, ще однією – поширенням фінансових знань щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Оскільки такі знання підвищують рівень фінансової грамотності суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо виявлення підозрілих фінансових операцій.

– визначено, що суб'єкти державного фінансового моніторингу, правоохоронні органи та судові органи для забезпечення ефективності системи профілактики та контролю забезпечують розробку комплексної адміністративної звітності. Міністерством фінансів України затверджено понад 3000 показників, що включаються до комплексної адміністративної звітності на підставі Порядку розроблення та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та протидії;

- набули подальшого розвитку рекомендацій щодо підготовки індивідуальних наказів для кожного правоохоронного органу щодо порядку подання та ознайомлення з узагальненими та додатково узагальненими матеріалами. Запровадження таких наказів враховує всі особливості взаємодії кожного окремого правоохоронного органу з Державною службою фінансового моніторингу України.

Основний зміст роботи. У першому розділі визначаються сутність і значення фінансового моніторингу та описується система фінансового моніторингу в процесі формування узагальнених та додатково узагальнених матеріалів.

У другому розділі аналізується передача Держфінмоніторингом узагальнених матеріалів до правоохоронних органів та аналізується судова практика щодо розгляду цих справ.

У третьому розділі визначено основні напрями вдосконалення антилегалізаційної системи України та висвітлено стратегічні завдання щодо розвитку фінансового моніторингу в Україні.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (47 найменувань на 6 сторінках). Загальний обсяг роботи – 64 сторінки, з них основний текст – 54 сторінки, на яких розміщено 17 рисунків та 9 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та значення фінансового моніторингу в сучасних умовах

У сучасному становищі підрозділів фінансової розвідки важливим елементом у системі запобігання та припинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є підготовка Державною службою фінансового моніторингу узагальнених матеріалів та додаткових узагальнених матеріалів. Однак, перш ніж говорити про конкретний продукт, який випускає Держфінмоніторинг, з'ясуємо суть поняття фінансового моніторингу в сучасних умовах. У науці все частіше використовуються такі терміни, як «фінансовий моніторинг», «фінансова розвідка», «відмивання доходів» або «відмивання грошей», а також «фінансування тероризму» та інші.

Загалом, використання терміну «моніторинг» (лат. monitor – той, що попереджає), що розуміється як система безперервного моніторингу, спостереження та оцінки навколишнього середовища, бере свій початок зі Стокгольмської конференції з навколишнього середовища 1972 року. Ця концепція вийшла за межі екології і зараз є частиною понятійного апарату різних галузей. У західних країнах під фінансовим моніторингом часто розуміють спостереження та аналіз фінансових показників, фінансових потоків, виконання бюджету і найбільш близький до концепції фінансового контролю [10, с. 53]. Відповідно, у більшості країн світу, у тому числі й в Україні, цю систему називають системою фінансового моніторингу.

Термін «фінансовий моніторинг» використовується з початку століття для створення системи боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. У цьому сенсі він має російське походження і вперше був

офіційно використаний наприкінці 2001 р. як частина назви уповноваженого органу Російської Федерації по боротьбі з відмиванням грошей – Комітет з фінансового моніторингу [10, с. 53].

Отже, проаналізуємо трактування поняття фінансового моніторингу в сучасних умовах

За словами А. Клименка фінансовий моніторинг «специфічна форма фінансового контролю, що здійснюється уповноваженими державними органами у сфері фінансового контролю та суб'єктами первинного фінансового моніторингу та призначена для виявлення операцій, пов'язаних з відмиванням коштів» [25].

Схожої думки щодо сутності фінансового моніторингу дотримується А. Задоя та І. Ткаченко, які характеризуючи його як «форму фінансового контролю, спрямовану на виявлення фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом». Слід зазначити, що фінансовий моніторинг здійснюється за методом спостереження та верифікації [13].

Я. У своєму дослідженні Бірюкова зазначає, що фінансовий моніторинг — це «система безперервного моніторингу найважливіших поточних результатів фінансової діяльності компаній на фінансовому ринку, яка постійно змінюється» [2].

За словами І. Патюти, «фінансовий моніторинг дещо схожий на концепцію фінансового контролю, але фінансовий моніторинг є більш широким поняттям, оскільки передбачає безперервний моніторинг, що дозволяє прогнозувати ризики відмивання грошей» [29].

Цікавою є думка колективу авторів О. Грубляк, М. Карвацький, Ж. Лисенко, які під фінансовим моніторингом розуміють «публічний обов'язок держави, що полягає у необхідності створення та забезпечення підтримки функціонування організаційно-правового механізму, який дозволить констатувати фінансові операції сумнівного характеру, комплексно аналізувати отриману інформацію та в необхідних випадках інформувати

правоохоронні органи держави із чітко визначеною кінцевою метою всіх вищевказаних елементів, якою є мінімізація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» [6, с. 11].

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасній науковій літературі існують два підходи до визначення поняття фінансового моніторингу. Перший – це твердження, що фінансовий моніторинг є особливою формою фінансового контролю. Друге – це система постійного моніторингу фінансових операцій, що дозволяє виявляти ризики, пов’язані з відмиванням грошей.

Загалом у нашому дослідженні фінансовий моніторинг буде розглядатися як комплекс заходів первинного та державного фінансового моніторингу для запобігання, виявлення та недопущення відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Інтерпретуючи це визначення, також доцільно з’ясувати, що ми маємо на увазі під відмиванням грошей. Аналіз цього поняття за різними міжнародно-правовими документами наведено в таблиці 1.1

Таблиця 1.1.

Визначення поняття «відмивання доходів» у міжнародних документах

Джерело	Визначення
Президентська Комісія США з організованої злочинності 1984 р.	Відмивання доходів – це процес, за допомогою якого приховується незаконне походження, існування або незаконне використання коштів шляхом перетворення їх таким способом, щоб вони не ідентифікувалися як одержанні злочинним шляхом [1]
Закон США «Про боротьбу з відмиванням грошей» 1986 р.	Відмивання грошей – це фінансова операція при якій особа знає, що фінансові засоби, які використані в цій операції, приносять незаконні доходи, і здійснює таку фінансову діяльність або: <ul style="list-style-type: none"> • навмисно сприяє цій незаконній діяльності; • знає, що фінансова операція здійснюється для приховування справжнього характеру, джерела доходів, місцезнаходження, володіння або розпорядження доходами; • знає, що операцію необхідно здійснити для ухилення від виконання вимог закону щодо надання звіту про операцію [1].
Програма Міжвідомчої групи протидії відмиванню коштів 1993 р.	Відмивання доходів – це процес, під час якого правопорушники прагнуть приховати справжнє походження доходів від протизаконної діяльності.
Нормативна документація Мінфін США	Відмивання доходів – це процес, при якому доходи, одержані від злочинної діяльності, переховуються, транспортуються, конвертуються та/або змішуються із

У наступній таблиці показано підхід до даного визначення з точки зору вчених, які зробили значний внесок у вивчення поняття відмивання грошей.

Таблиця 1.2

Визначення поняття «відмивання грошей» різними вченими

Автор	Визначення
Кліффорд Л. Карчмер	Відмивання доходів – це термін, що використовується для висвітлення процесу приховування нелегально отриманої готівки та її конвертування на іншу форму платежу з наміром спотворення уяви щодо природи коштів, подавши нелегально отримані кошти як легальні [1].
Б. Волженкін	Відмивання доходів – це: <ul style="list-style-type: none"> • різноманітні дії (фінансові операції тощо), що здійснюються з метою приховування наявності та (або) походження майна, здобутого незаконним способом, для того, щоб у подальшому отримувати з нього доходи; • переведення незаконно отриманої готівки в інший актив, приховування істинного джерела та власності, від яких незаконним шляхом отримані кошти, і створення характеру законності для джерела та власності.
А. Суетін	Відмивання доходів – це процес, за якого великі суми незаконно отриманих грошей, набувають вигляду набутих із законного, легального джерела.
Х.-Х. Кернер і Е. Дах	Відмивання доходів – це операції, які здійснюються для (на першій стадії) приховання наявності, походження або цільового призначення майнових цінностей, що мають злочинне походження, з метою переходу (на другій стадії) до отримання регулярних доходів.

Таким чином, більшість цих визначень говорить, що відмивання грошей — це «процес» або «певні дії» або «фінансові операції». На нашу думку, найдоцільніше було б погодитися, що це процес. Тому що сам процес відмивання динамічний і має проходити різні етапи або фази. Таким чином, на нашу думку, відмивання грошей – це процес, в якому фінансові операції здійснюються з метою навмисного приховування походження грошей, майна чи інших цінностей, які були неправомірно та/або незаконно набуті та набувають законної форми.

На основі цього можна виокремити такі характеристики, які вказують на сутність фінансового моніторингу:

по-перше, це публічний обов'язок держави, що впливає з призначення держави та її соціальних внутрішніх та публічних міжнародних зобов'язань;

по-друге, це організаційно-правове явище, порядок якого чітко визначений насамперед нормами публічного права;

по-третє, це специфічний механізм, тобто система взаємодійних структур (суб'єктів), ключовою метою взаємодії яких є виявлення та виявлення сумнівних чи підозрілих фінансових операцій;

по-четверте, це не просто констатація певних фінансових та правових обставин, це можливість і фактично зобов'язання всебічно проаналізувати отриману інформацію та зробити певні висновки, що призводять до певних запобіжних або відкладених процедур;

по-п'яте, чітко визначено можливість інформування правоохоронних органів держави про фінансово незавершені дії окремих суб'єктів правовідносин;

по-шосте, кінцевою метою системи фінансового моніторингу є мінімізація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [6, с. 12].

Також доцільно виділити основні принципи, на основі яких здійснюється фінансовий моніторинг як організаційно-правове явище у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом (рис. 1.1.)

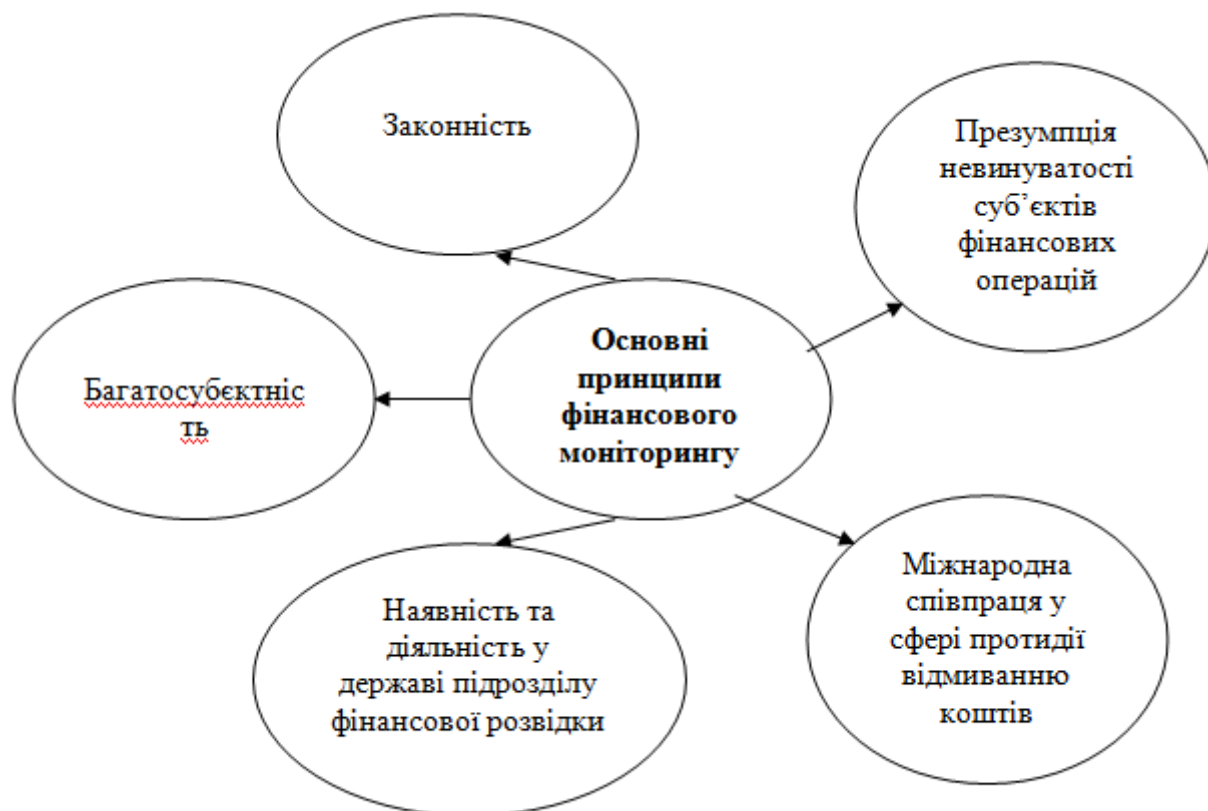

Рис. 1.1. Основні принципи фінансового моніторингу

Складено автором на основі [6, с. 12-13]

Отже, дослідивши та з'ясувавши сутність термінів «фінансовий моніторинг» та «відмивання грошей», ми продовжуємо дослідження, аналізуючи, хто є головним суб'єктом у боротьбі з відмиванням грошей та як працює система фінансового контролю в Україні зокрема.

1.2. Система фінансового моніторингу та її роль у процесі формування узагальнених матеріалів

Беручи до уваги поняття «фінансовий моніторинг» у попередньому розділі, слід зазначити, що це визначення також сформульовано у Законі України №361-IX від 6 грудня 2019 року як комплекс заходів, що здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері попередження та запобігання, у тому числі державного та первинного фінансового контролю»

[33]. З цього визначення розуміємо, що система фінансового моніторингу в Україні є дворівневою і складається з державного та первинного рівня.

Рис. 1.2. Структурно-логічна схема рівня фінансового моніторингу в Україні

Авторська розробка

Відповідно, державний фінансовий моніторинг – це заходи, що здійснюється суб'єктами державного фінансового моніторингу з метою запобігання та протидії відмиванню коштів (ВК) та фінансуванню тероризму (ФТ), а первинний – заходи, що здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу. З іншого боку, державний фінансовий моніторинг поділяється на: моніторинг, що здійснюється спеціально уповноваженим органом та іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу.

Також варто згадати, що фінансовий моніторинг досі поділяється на обов'язковий та внутрішній.

Обов'язковий фінансовий моніторинг – це комплекс заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу з метою виявлення фінансових операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому

моніторингу, ідентифікації, перевірки клієнтів (представників клієнтів), ведення обліку цих операцій та даних про їх учасників, обов'язкове звітування про них до центрального органу виконавчої влади та надання додаткової та іншої інформації» [6, с. 11].

Внутрішній фінансовий моніторинг - комплекс заходів щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, з використанням підходу, заснованого на оцінці ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму; ідентифікація, перевірка клієнтів (представників клієнтів), ведення обліку таких операцій та даних про їх учасників; обов'язкове звітування до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та припинення підозрілих фінансових операцій, надання додаткової та іншої інформації» [6, с. 11-12].

Наступним кроком аналізу фінансового моніторингу є визначення того, що є об'єктом фінансового моніторингу, а хто є суб'єктом фінансового моніторингу. Відповідно до Закону України №361 об'єктом фінансового моніторингу є: дії з майном щодо відповідних учасників фінансових операцій, які вони здійснюють, за умови наявності ризиків використання цих активів для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, майно та їх учасників [33].

Суб'єкти фінансового моніторингу поділяються на

- Суб'єкти державного фінансового моніторингу
- Суб'єкти первинного фінансового моніторингу

До суб'єктів державного фінансового моніторингу належать

- 1) Національний банк України;
- 2) Міністерство фінансів України;
- 3) Міністерство юстиції України;
- 4) Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;

- 5) Міністерство цифрової трансформації України;
 6) спеціально уповноважений орган - Державна служба фінансового моніторингу.

Суб'єкти державного фінансового моніторингу в Україні згідно із законом здійснюють контроль у сфері запобігання та припинення діяльності заінтересованих суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема шляхом проведення планових та позачергових перевірок, у тому числі на місцях. Загалом систему фінансового моніторингу України показано на рисунку 1.3.

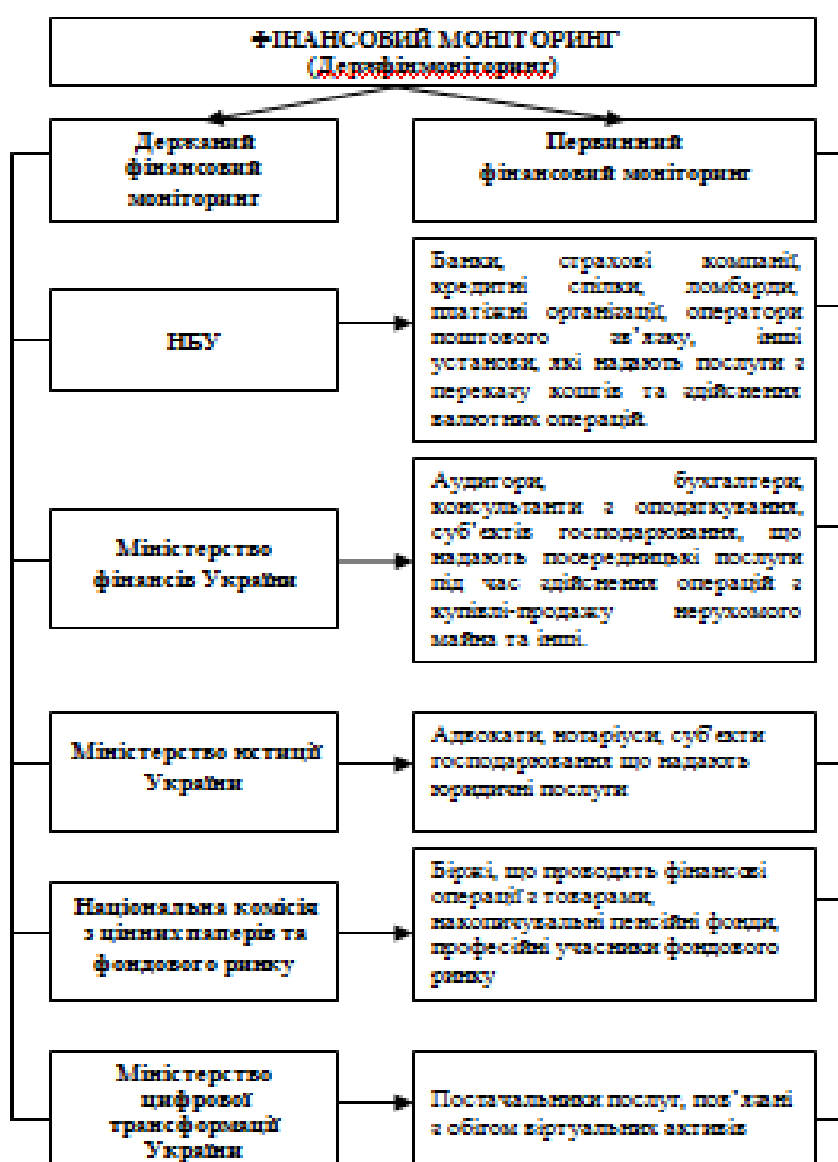

Рис. 1.3. Система фінансового моніторингу України

Авторська розробка

Тому система фінансового моніторингу в Україні є важливим елементом у забезпеченні економічної безпеки країни. Автори наукової праці «Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму» влучно підкреслили, що «державна протидія легалізації «брудних грошей» є найсильнішим регулятором економічної безпеки в країні». Саме система фінансового моніторингу, повинна бути одним із регуляторів економічної безпеки України» [7, с. 91].

Як видно з рисунка 1.3. Державна служба фінансового моніторингу України відіграє ключову роль в системі фінансового моніторингу України. Структура Держфінмоніторингу з 01.01.2021. рік показаний на рис. 1.4.

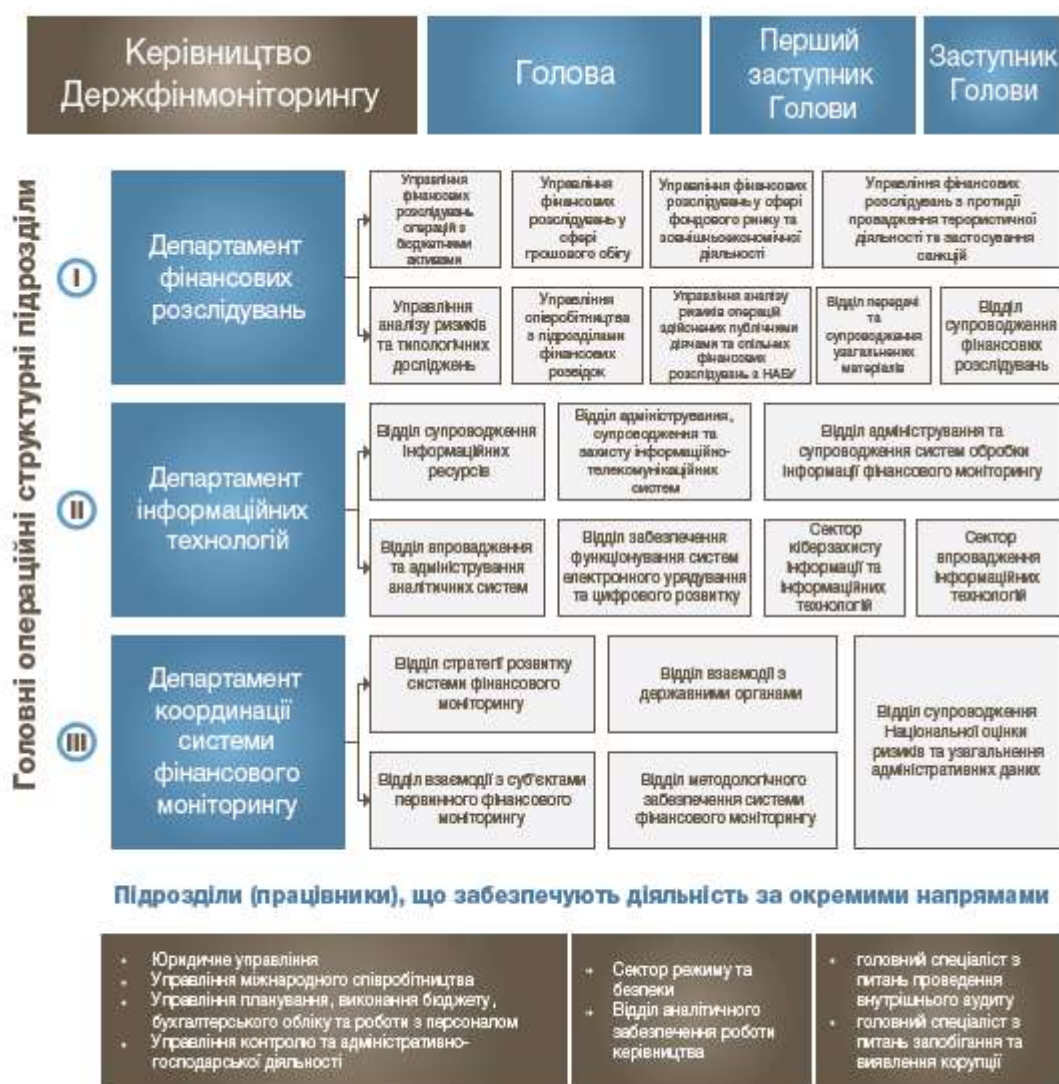

Рис. 1.4. Структура Державної служби фінансового моніторингу

Сучасні підходи до створення спеціально уповноваженого органу у сфері запобігання та протидії, а також світова практика свідчать про функціонування чотирьох типів підрозділів фінансової розвідки, а саме: адміністративного, поліцейського, прокурорського та змішаного типу.

Підрозділ фінансової розвідки України, який є Державною службою фінансового моніторингу, створений за зразком Служби фінансової розвідки США і діє за адміністративним типом, оскільки є центральним урядом і не здійснює весь цикл виявлення та підтвердження фактів відмивання грошей.

Одне з його основних завдань – збір, обробка та аналіз, у тому числі оперативної та стратегічної, інформації про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з підозрою у відмиванні грошей або фінансуванні тероризму.

С. Єгоричева [10, с. 78] виділяє 3 основні рівні відмивання грошей, зокрема:

1. Первинне виявлення та реєстрація підозрілих операцій;
2. Аналіз інформації;
3. Розслідування справи з можливістю передачі до суду.

З визначених етапів ДСФМ аналізує лише інформацію. Що стосується першої фази – виявлення транзакцій, то її здійснюють фінансові посередники, роботу яких контролюють відповідні суб'єкти державного контролю. У свою чергу Держфінмоніторинг розглядає та подає отримані заяви та направляє загальні матеріали та додаткові узагальнені матеріали до компетентних правоохоронних органів у разі підозри у відмиванні грошей чи фінансуванні тероризму. Третій етап – розслідування справи – здійснюється правоохоронними органами [10, с. 78].

Така система насамперед відповідає найкращим світовим стандартам, забезпечує прозорість у процесі протидії відмиванню грошей, забезпечує надійний захист банківської таємниці, гарантованої державою, значно знижує ризики корупції та необ'єктивних рішень. Передача інформації до правоохоронних органів, як це передбачено законодавством, у формі узагальненого матеріалу – єдино можливий вихід із конфіденційної

інформації з Держфінмоніторингу України. По-друге, створюється національна система протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, де Держфінмоніторинг України виступає координатором та забезпечує координацію діяльності всіх учасників [10, с. 78].

Тому більш детально розглянемо характер і порядок передачі узагальнених матеріалів до правоохоронних і розвідувальних органів. Відповідно до Закону України №361, матеріал, поданий Держфінмоніторингом до компетентних органів, може бути узагальнений або додатково узагальнений (рис. 1.5).

Такий узагальнений матеріал є можливим джерелом обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення та є підставою для порушення слідчим, прокурором чи іншою компетентною особою досудового розслідування. Узагальнений матеріал також може бути підставою для проведення оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, а також для проведення досудового розслідування в порядку, встановленому законами та законами України, зокрема:

- 1) «Про оперативно-розшукову діяльність» [41];
- 2) «Про контррозвідувальну діяльність» [40];
- 3) Кримінально-процесуальний кодекс України [27].

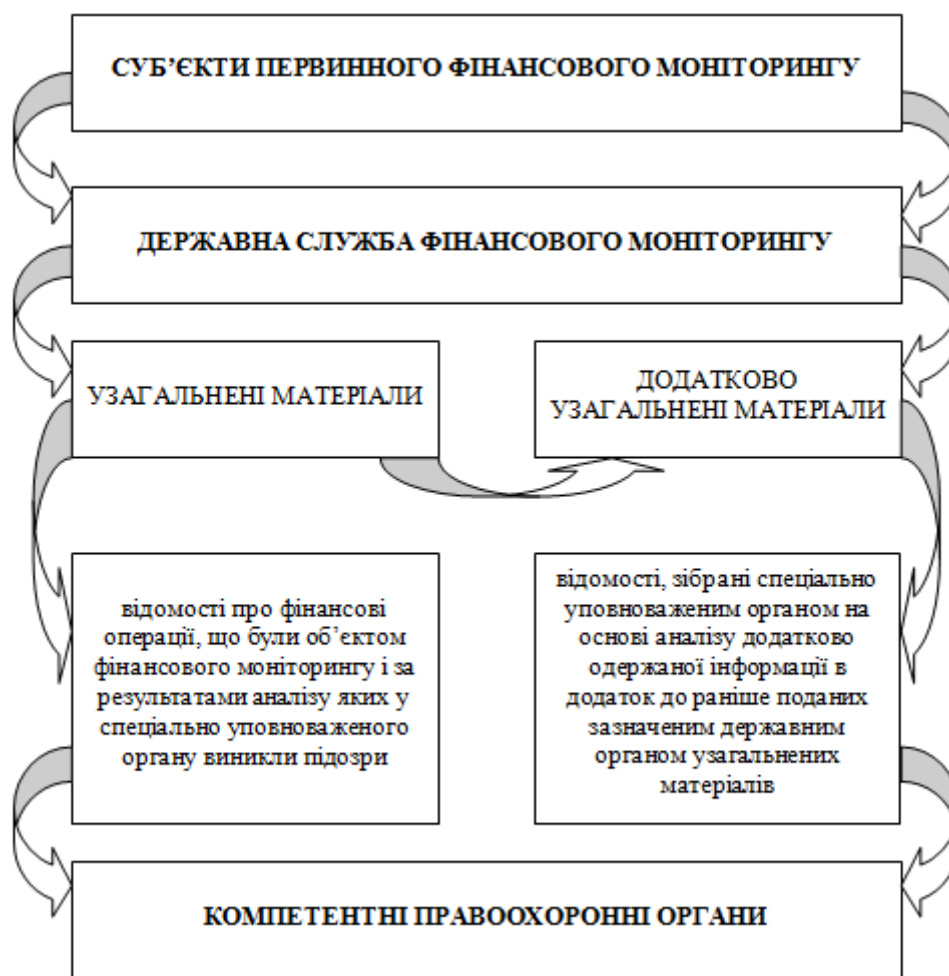

Рис. 1.5. Схема передачі та сутність узагальнених та додатково узагальнених матеріалів

Складено автором на основі [33]

Слід також зазначити, що наказом Міністерства фінансів України, МВС України та Служби безпеки України від 11 березня 2019 р. [38] затверджено Порядок надання та ознайомлення з узагальненим матеріалом, у якому вказано: формуляр, структура, та зміст узагальнених матеріалів:

- надання узагальнених матеріалів Держфінмоніторингу Національній поліції України, Службі безпеки України, Державній податковій службі України та їх підрозділам;

- облік, отримання та розгляд узагальнених матеріалів правоохоронними органами та їх підрозділами;

- отримання інформації/документів ДСФМ про опрацювання узагальнених матеріалів правоохоронними органами та їх підрозділами;
- недопущення розголошення інформації в узагальних матеріалах.

Відповідно до цього наказу проводиться аналіз отриманої Держфінмоніторингом інформації про підозрілі фінансові операції та приймається рішення про наявність достатніх підстав, зокрема:

- вважають, що ця фінансова операція може бути пов'язана з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму або зброї масового знищення;
- підозрювати, що конкретна фінансова операція або предмет її здійснення можуть бути пов'язані з вчиненням іншого кримінального правопорушення, визначеного Кримінальним кодексом України [38]. Отже, на підставі встановлення цих причин Держфінмоніторинг у визначені строки подає узагальний матеріал у письмовій або електронній формі до компетентних правоохоронних органів. Узагальнені та додатково узагальнені матеріали також повинні мати певну структуру (рис. 1.6)

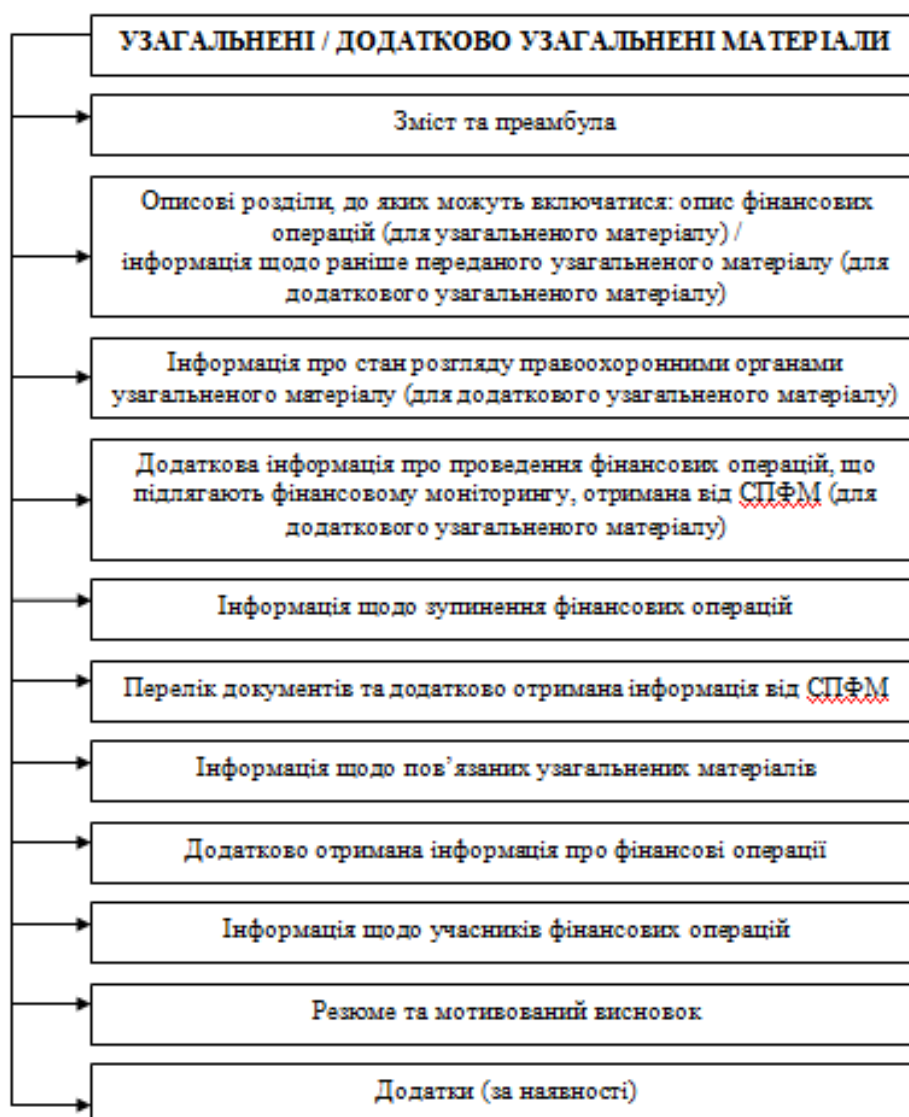

Рис. 1.6. Структура узагальненого та додатково узагальненого матеріалу

Складено автором на основі [38]

Таким чином, система фінансового моніторингу в Україні функціонує на двох рівнях: первинному та державному. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу, у свою чергу, надають інформацію про підозрілі фінансові операції Держфінмоніторингу, який проводить детальний аналіз та, у разі підозри у відмиванні грошей, фінансуванні тероризму чи інших кримінальних правопорушеннях, надсилають узагальнені матеріали до компетентних правоохоронних органів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи було виявлено, що в науковому обігу все частіше вживаються такі терміни, як «фінансовий моніторинг», «відмивання грошей», «фінансова розвідка» та інші. Відповідно, проаналізовано сучасні підходи до визначення таких термінів, як «фінансовий моніторинг» та «відмивання доходів». На основі чого подано власні визначення цих термінів.

Сформульовано основні ознаки, що характеризують сутність фінансового моніторингу, а саме: це публічний обов'язок держави та публічні міжнародні зобов'язання; організаційно-правове явище; система взаємодіючих суб'єктів для виявлення підозрілих фінансових операцій; можливість інформування правоохоронних і розвідувальних органів; мінімізація відмивання грошей.

Встановлено, що фінансовий моніторинг поділяється на державний, який здійснюють суб'єкти державного фінансового моніторингу та спеціально уповноважений орган – ДСФМ та первинний – суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Також зазначалося, що фінансовий моніторинг додатково поділяється на обов'язковий та внутрішній.

Описано суть та підстави передачі ДСФМ узагальнених та додатково узагальнених матеріалів до компетентних правоохоронних органів та визначено їх структуру. Встановлено, що узагальнений матеріал є джерелом обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення та бути підставою для початку розслідування компетентним правоохоронним органом або спецслужбою.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз передання узагальнених матеріалів Держфінмоніторингом до правоохоронних органів

У сучасній ситуації розвитку та прагненні України досягти європейських стандартів, особливо у сфері фінансової безпеки, важливе місце займає боротьба з відмиванням грошей. Ці кошти отримують шляхом поширення таких негативних явищ, як тіньова економіка та корупція. За останніми оцінками відділу з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики Департаменту стратегічного планування та макроекономічних прогнозів Мінекономіки України, тіньова економіка відносно офіційного ВВП країни за перші 6 місяців 2021 р. становив 31% (рис. 2.1)

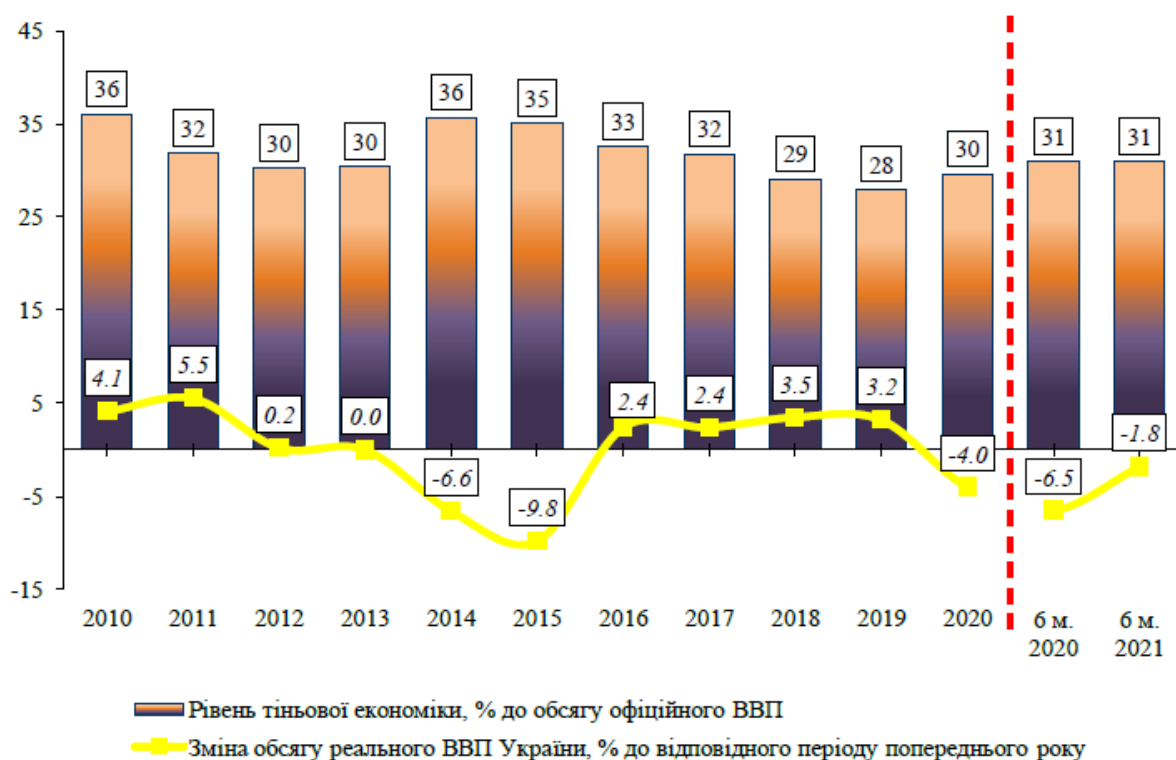

Рис.. 2.1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні [12]

Незмінність рівня тіньової економіки в останні роки свідчить про пристосування суб'єктів господарювання в умовах постійних обмежень та реалізації гіпотези про розвиток у них нових каналів тіньової економіки (охоплених існуючими методами оцінки тіньової економіки). Слід зазначити, що наразі основною причиною збереження високого рівня неформальної економіки є природне прагнення економічних операторів запобігти втраті активів під час корона кризи з її неординарними, непередбачуваними проявами [12].

Слід також зазначити, що за останні десять років рівень тіньової економіки становить 28-36%, що, на нашу думку, є занадто високим, що, очевидно, є причиною відмивання грошей.

Наступною, не менш важливою проблемою нашого суспільства є корупція, яка також суттєво впливає на відмивання грошей. За останніми даними Transparency International, у 2020 році показники України в Індексі сприйняття корупції (CPI) зросли на 3 пункти. (рис. 2.2). Набравши 33 бали із 100 можливих, Україна посіла 117 місце зі 180 країн у списку CPI. Поруч з нами за шкалою є Єгипет, африканська Есватіні (Свазіленд), Непал, Сьєрра-Леоне та Замбія – усі ці країни також набрали 33 бали в CPI 2020

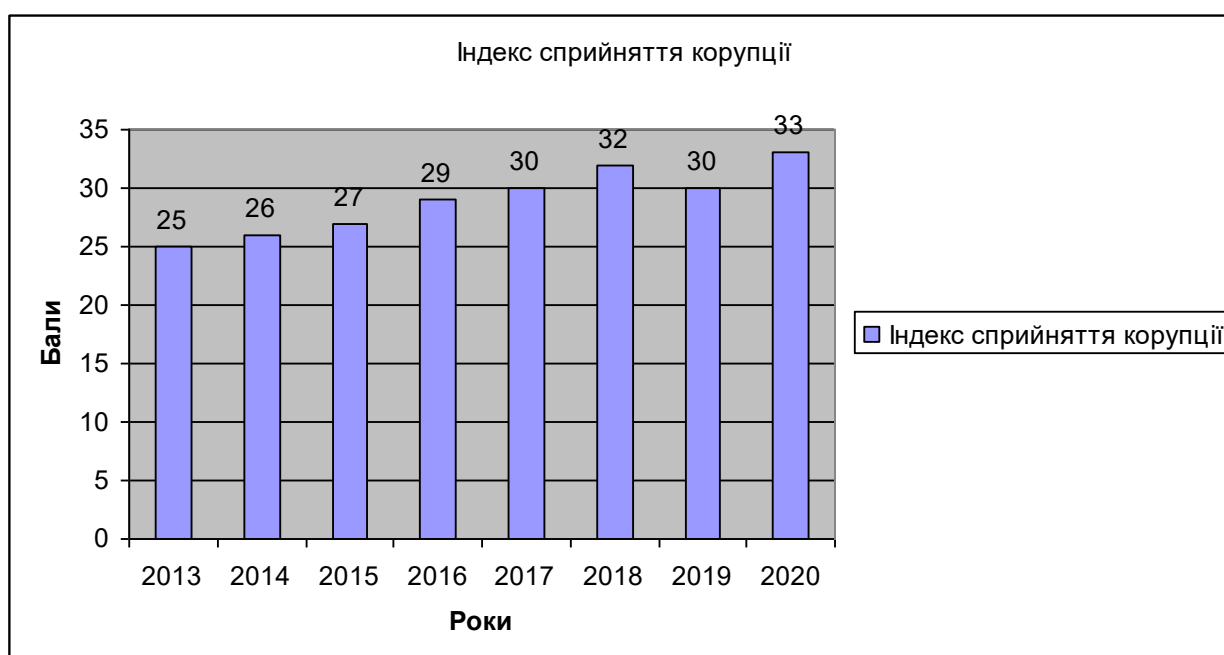

Рис. 2.2. Індекс сприйняття корупції в Україні за період 2013-2020 рр

Складено автором на основі [22]

З сусідів Молдова найближче до України – 34 бали та 115 місце (+2 бали). Порівняно з минулим роком європейські автократії Білорусь (47 балів, 63 місце) та Росія (30 балів, 129 місце) також покращилися. Остання залишається єдиною країною перед Україною серед сусідів. Угорщина та Румунія протягом року не змінили своїх показників – обидві країни набрали по 44 бали та посідають 69 місце. При цьому минулорічні лідируючі СРІ серед сусідів втратили очки: Словаччина – 1 бал, Польща – 2 бали.

Перші десять країн у СРІ за рік не змінилися, абсолютними лідерами за шкалою є Нова Зеландія та Данія – вони додали по одному балу і тепер мають 88 із 100. Єдиною країною, яка програла за індексом, стала Фінляндія – мінус 1 з 85 балами, як у минулому році, на третьому місці - разом із Сінгапуром, Швецією та Швейцарією.

У нижній частині списку знаходяться Сирія (14), Сомалі (12) і Південний Судан (12) - країни, де політична ситуація тривалий час була нестабільною і де уряди лише частково контролюють територію країни. Порівняно з минулим роком найбільше очок набрали Мальдіви (43 бали, 75 місце) та Вірменія (+14), які випередили минулого року на 7 пунктів [22].

Певні проблеми, як уже зазначалося, провокують вчинення предикатних правопорушень, що призводить до легалізації (відмивання) брудних грошей. Відповідно, система фінансового моніторингу має своєчасно реагувати та не допускати таких дій. Загалом інформацію про підозрілі операції збирають суб'єкти первинного фінансового моніторингу, зокрема: банки, страхові компанії, ломбарди та інші, які надають цю інформацію Держфінмоніторингу України. Крім суб'єктів первинного фінансового моніторингу, інформацію можуть надсилати також суб'єкти державного фінансового моніторингу, правоохоронні органи та спецслужби, підрозділи фінансової розвідки іноземних держав та міжнародні антилегалізаційні організації. ДСІМ структурує та комплексно аналізує

отриману інформацію з метою виявлення підозрілих фінансових операцій у державному та приватному секторах економіки за участю фінансових та нефінансових посередників.

Вся отримана інформація в першу чергу обробляється за допомогою аналітичного програмного забезпечення – ІСФМ – єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії відмивання грошей, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Наведена нижче інформація впорядкована за рівнем ризику та підлягає детальному аналізу з урахуванням усієї наявної інформації. На основі цього аналізу створюється спеціальний досьє для фінансового розслідування.

З початку ІСФМ Держфінмоніторинг отримав та обробив 53 585 101 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з них у 2020 році надійшло 4 744 115 повідомлень (рис. 2.3). [15-17].

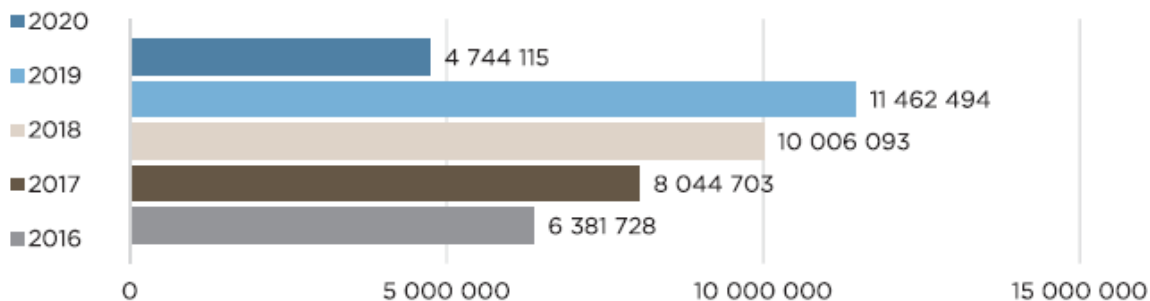

Рис. 2.3. Динаміка інформації про фінансові операції за період 2016 – 2020 рр. [15-17].

Нагадаємо, у 2020 році Держфінмоніторингом зафіксовано 4 725 537 повідомлень про фінансові операції, що на 58,7% менше, ніж у 2019 році (рис. 2.4). Зменшення кількості повідомлень, отриманих Держфінмоніторингом від СПФМ, пов'язано з виконанням СПФМ вимог оновленого Основного Закону, яким змінено підхід до виявлення фінансових операцій з ознаками фінансового моніторингу.

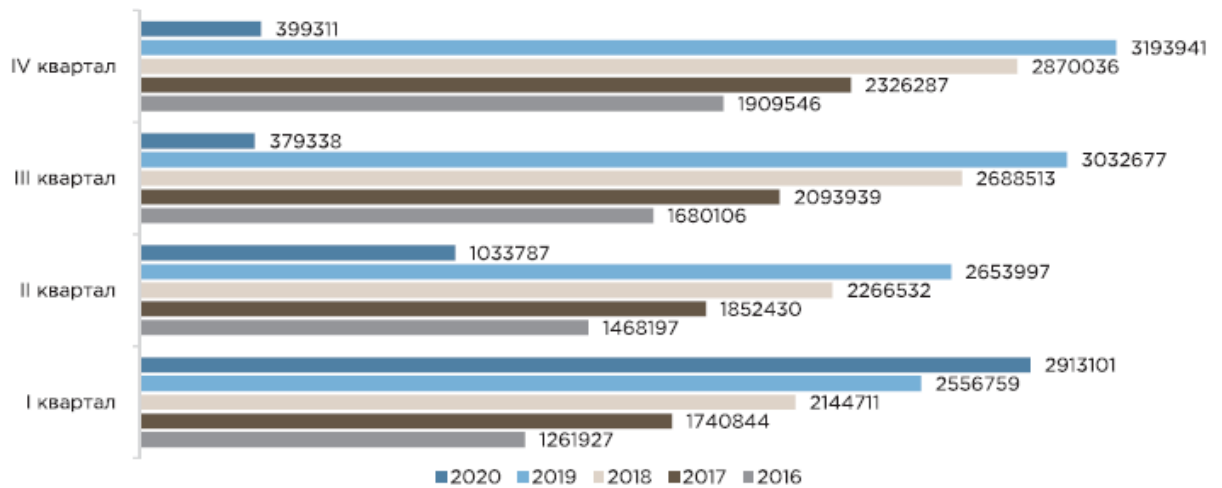

Рис. 2.4. Динаміка кількості повідомлень про фінансові операції, врахованих Держфінмониторингом у період 2016-2020 рр. [15-17].

Як видно з таблиці 2.1. кількість відібраних повідомлень суб'єктів фінансового моніторингу за аналізований період лише зростає. Зокрема, у 2019 році на 4 тис. до 530,4 тис., а в 2020 р. на 699,3 тис. і склав 1229,7 тис.

Таблиця 2.1.

Показники діяльності державної фінансової служби моніторингу України за період 2018-2020 рр

ПОКАЗНИК	РОКИ			ВІДХИЛЕННЯ	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Відібрано повідомлень від суб'єктів фінансового моніторингу, тис.	526,4	530,4	1229,7	+4	+699,3
Сформовано досьє щодо конкретних повідомлень, шт.	2999	2861	2859	-138	-2
Підготовлено матеріалів Держфінмониторингом до правоохоронних органів, шт.	934	893	1036	-41	+143
Узагальнених матеріалів	466	503	607	+37	+104
Додатково узагальнених матеріалів	468	390	429	-78	+39

Відповідно на базі даних повідомлень Державною служби фінансового моніторингу сформовані досьє. Протягом 2018-2020 років їх кількість становила близько 3000. Однак у співвідношенні до кількості повідомлень у 2018 році – 0,56%, у 2019 році – 0,54%, у 2020 році – 0,23%.

Отже, проаналізувавши стан повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, варто зазначити, що їх кількість є значною та вказує на правильний шлях розвитку нашої правоохоронної системи, щодо запобігання та протидії (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом. Також доцільно відмітити що від кількості таких повідомлень залежить підготовка узагальнених та додатково узагальнених матеріалів, які направляються до правоохоронних органів.

За аналізований період ДСФМ було передано до правоохоронних органів 2863 підготовлених матеріалів на основі досьє. Найбільше таких справ було передано у 2020 році – 1036, у порівнянні із 2018 роком їх збільшилося на 102 справи (рис.2.5)

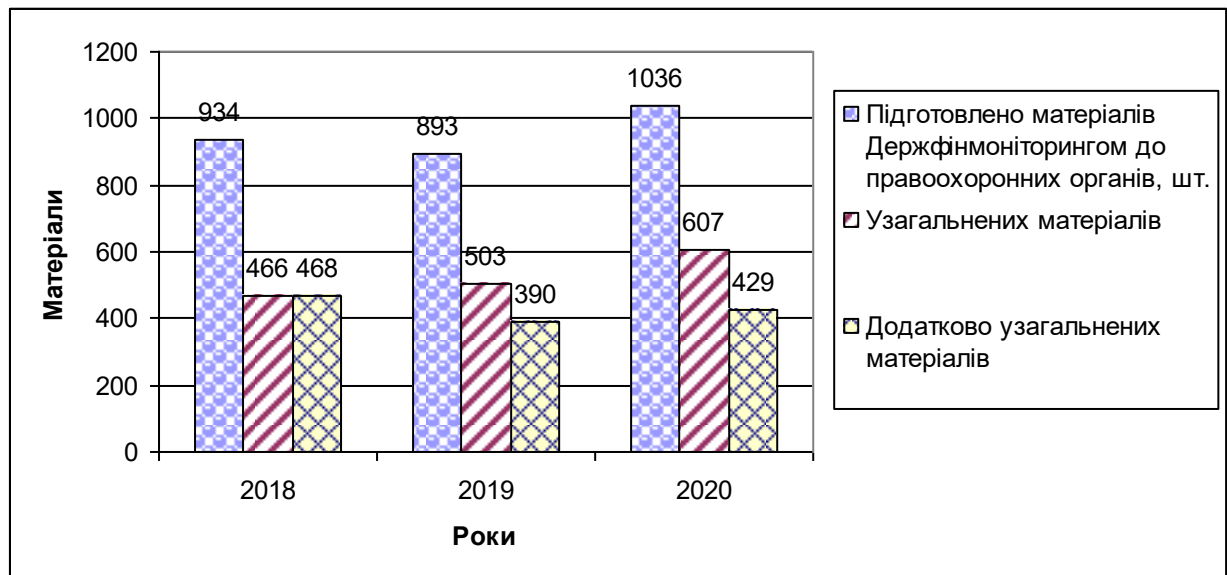

Рис.2.5. Динаміка підготовлених матеріалів ДСФМ для правоохоронних органів за 2018-2020 роки

Сформовано автором на основі [15-17]

Загалом узагальнених матеріалів у 2018 році передано 466, у 2019 році – 503 (збільшилося на 37), у 2020 році 607 (збільшилося на 104). Щодо додатково узагальнених матеріалів також спостерігається приблизно рівна кількість, близько 400 справ.

Наступним етапом розглянемо структурно куди направлялися узагальнені та додатково узагальнені матеріали (таблиця 2.2. та рис. 2.6 та 2.7.)

Таблиця 2.2.

Кількість узагальнених та додатково узагальнених матеріалів ДСФМ до правоохоронних органів за 2018-2020 роки

ПОКАЗНИК	РОКИ						ВІДХИЛЕННЯ			
	2018		2019		2020		2019/2018		2020/2019	
	УМ	ДУМ	УМ	ДУМ	УМ	ДУМ	УМ	ДУМ	УМ	ДУМ
ДФС	157	33	158	60	214	78	+1	+27	+56	+18
Органи прокуратури	40	119	40	77	14	48	0	-42	-39	-29
Національна поліція України	85	21	149	24	198	35	+64	+3	+49	+11
СБУ	65	86	214	41	119	133	+149	-45	-95	+92
НАБУ	86	214	41	114	54	114	-45	-100	+13	0
ДБР	0	0	11	4	7	21	+11	+4	-4	+17
СЗР	0	0	0	0	1	0	0	0	+1	0

Сформовано автором на основі [15-17]

Аналізуючи дані таблиці виділимо, що найбільше узагальнених матеріалів Держфінмоніторингом було надіслано до:

- Державної фіскальної служби: 2018 рік – 157 (34%), 2019 рік – 158 (31%), 2020 рік – 214 (35%);

- Національної поліції України: 2018 рік – 85 (18%), 2019 рік – 149 (29%), 2020 рік – 198 (32%);

- Служби безпеки України: 2018 рік – 65 (14%), 2019 рік – 214 (43%), 2020 рік – 119 (20%);

- Національного антикорупційного бюро України: 2018 рік – 86 (18%), 2019 рік – 41 (8%), 2020 рік – 54 (9%).

У відсотковому співвідношенні у 2018 та 2020 роках найбільше передано до Державної фіскальної служби, зокрема 34% та 35% відповідно. Щодо 2019 року, то найбільше справ було передано у Службу безпеки України – 43%.

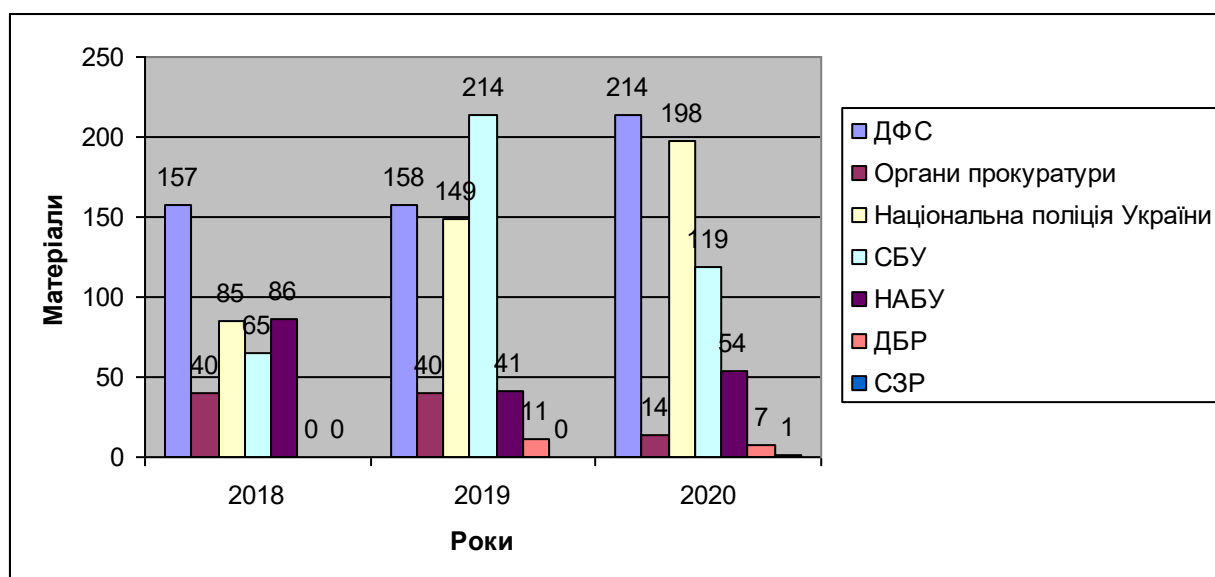

Рис. 2.6 Структура узагальнених матеріалів ДСФМ та поданих до правоохоронних органів у 2018-2020 роках

Сформовано автором на основі [15-17]

Щодо додатково узагальнених матеріалів (рис. 2.7), то найбільше Держфінмоніторингом було надіслано до:

- Національного антикорупційного бюро України: 2018 рік – 214 (46%), 2019 рік – 114 (29%), 2020 рік – 114 (27%);

- Служби безпеки України: 2018 рік – 86 (18%), 2019 рік – 41 (11%), 2020 рік – 133 (31%);

- Органів прокуратури України: 2018 рік – 119 (25%), 2019 рік – 77 (20%), 2020 рік – 48 (11%);

- Державної фіскальної служби: 2018 рік – 33 (7%), 2019 рік – 60 (15%), 2020 рік – 78 (18);

- Національної Поліції України: 2018 рік – 21 (4%), 2019 рік – 24 (6%), 2020 рік – 35 (8%).

У відсотковому співвідношенні у 2018 та 2019 роках найбільше передано до Національного антикорупційного бюро України, зокрема 46% та 29%. У 2020 році найбільше додатково узагальнених матеріалів було направлено до Служби безпеки України – 31%.

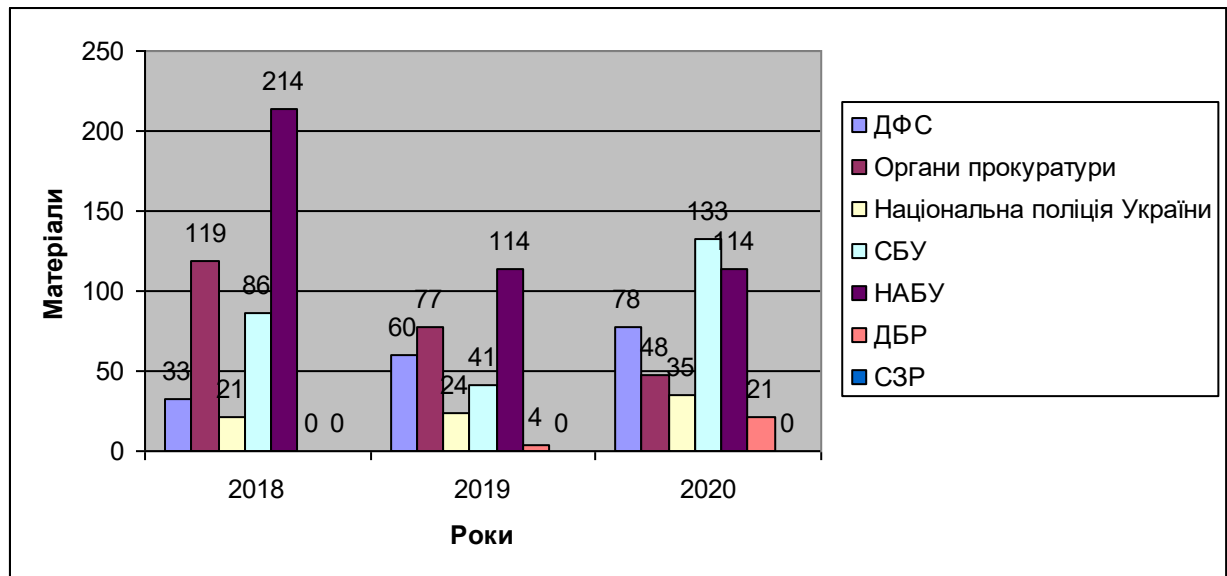

Рис. 2.7. Структура додатково узагальнених матеріалів ДСФМ поданих до правоохоронних органів у 2018-2020 роках

Сформовано автором на основі [15-17]

Отже, проведений аналіз свідчить, що Державна служба фінансового моніторингу є важливим гравцем у запобіганні та протидії легалізації (відмивання) доходів одержаним злочинним шляхом. А її аналітична діяльність вказує на значні успіхи у боротьбі з незаконними доходами, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Також варто зазначити, що важливим елементом у даному процесі – надання узагальнених матеріалів до правоохоронних органів, має стати доведення їх до логічного завершення, а саме конкретних рішень суду та покарання винних, що в свою чергу призведе до поповнення бюджету про що мова йтиме у наступному підрозділі.

Також варто зазначити, що для покращення співпраці необхідно підготувати індивідуальні накази з кожним правоохоронним органом щодо порядку надання та розгляду узагальнених та додатково узагальнених матеріалів. Що своєю чергою врахує всі особливості співпраці кожного індивідуального правоохоронного органу з Державною службою фінансового моніторингу України.

2.2. Аналіз судової практики щодо розгляду справ узагальнених матеріалів Державної служби фінансового моніторингу

Важливим елементом у роботі Державної служби фінансового моніторингу є доведення до логічного завершення усіх проаналізованих та узагальнених матеріалів, зокрема у суді. Таким чином, розглянемо показники судової влади України, зокрема звіти судів щодо розгляду справ про злочини, які стосуються легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення в період 2018-2020 років.

У таблиці 2.3 проведено аналіз відомостей про рух кримінальних справ (проваджень) про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів здобутих незаконним шляхом у 2018-2020 роках

Таблиця 2.3

Кількість справ (проваджень) про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення, що знаходилися на розгляді у судах першої інстанції у 2018-2020 роках

ПОКАЗНИК	РОКИ			ВІДХИЛЕННЯ	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Кількість кримінальних справ (проваджень), що перебували у провадженні	552	650	683	+98	+33
Кількість справ (проваджень), які надійшли у звітному періоді, у яких <u>досудове розслідування проводилось:</u>	237	225	194	-12	-31
* слідчими органами прокуратури	25	21	23	-4	+2
* слідчими національної поліції	83	92	151	+9	+59
* слідчими служби безпеки	35	18	15	-17	-3
* детективами НАБУ	9	1	4	-8	+3
Кількість розглянутих справ (проваджень), із них:	115	137	83	+22	-54
із постановленням вироку	46	52	39	+6	-13
із закриттям провадження у справі	11	12	13	+1	+1
із поверненням на досудове розслідування	7	5	2	-2	-3
із поверненням прокурору в порядку статті 314 КПК	26	20	17	-6	-3

Складено автором на основі [18-20]

З даної таблиці видно, що протягом 2018-2020 років спостерігається збільшення кількості кримінальних справ, які перебували у провадженні, зокрема, у 2019 році на 98 справ у порівнянні із 2018, а у 2020 році збільшилося ще на 33 справи у порівнянні із 2019 роком і сягнуло 683 справ.

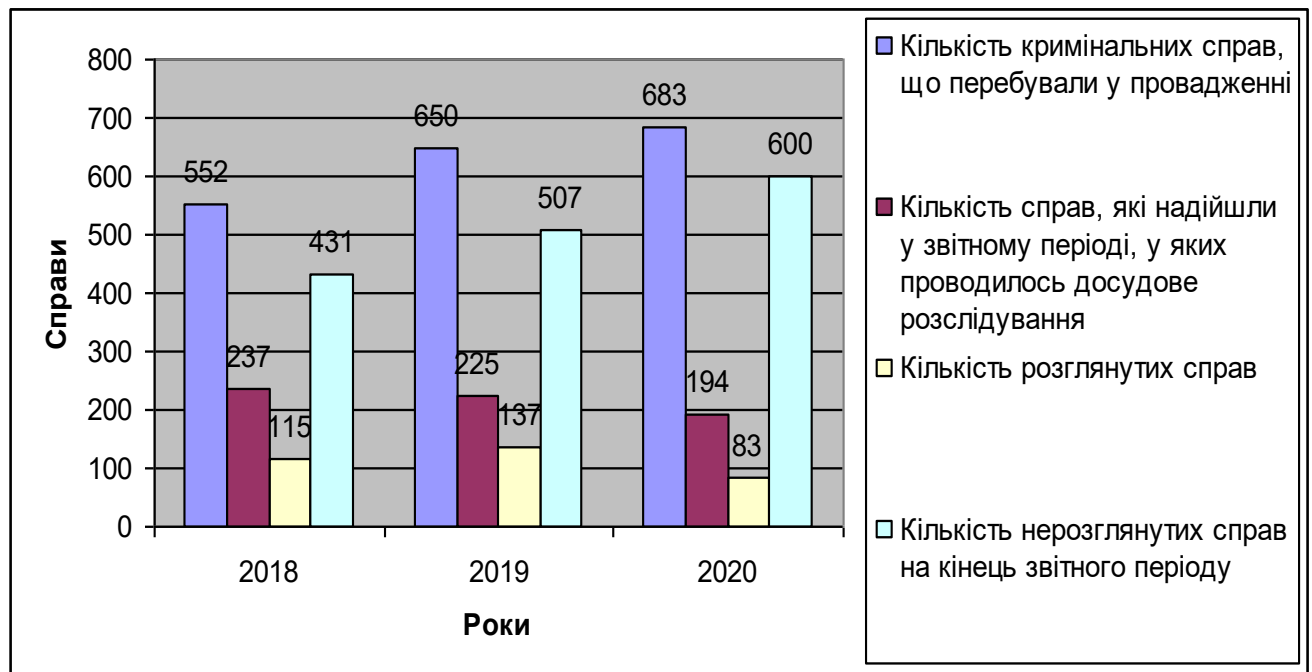

Рис. 2.8. Динаміка кількості кримінальних справ щодо відмивання доходів злочинним шляхом та фінансування тероризму за 2018-2020 роки
Сформовано автором на основі [18-20].

Протилежна ситуація відбувалася із справами (провадженнями) про злочини з легалізації (відмивання) незаконних доходів та фінансування тероризму, які надійшли протягом року і у яких велось досудове розслідування. Відбувалася тенденція на зниження зокрема у 2019 році до 225 справ, що на 12 менше ніж у 2018 році, та до 194 справи у 2020 році, що на 31 справу менше ніж у 2019 році. Щодо зазначених кримінальних справ, то найбільша їх кількість перебувала у підслідності національної поліції України: 2018 рік – 83 справи (35%); 2019 рік – 92 справи (41%); 2020 рік – 151 справа (78%) відповідно.

Наступне, що варто відзначити це кількість розглянутих справ (проваджень) про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму, яких у 2019 році було найбільше – 137, що на 22 більше ніж у 2018. Однак у 2020 році ця кількість зменшилася на 54 справи до 83. У аналізі цієї категорії варто виділити найбільшу питому вагу справ «із постановленням вироку», зокрема у 2018 році – 46 справ (40%); у 2019 – 52 справи (38%); у 2020 році – 39 справ (47%). У загальному даний показник знаходиться в межах 40-50%.

Подальший аналіз дозволив виявити негативну тенденцію у кількості нерозглянутих справ (проваджень) на кінець звітного періоду. Зокрема, на кінець 2018 року залишалось не розглянутими 431 справа (78%), на кінець 2019 – 507 (78%), а вже у 2020 році – 600 справ (88%). Визначені дані свідчать про те що з кожним роком збільшується кількість не розглянутих справ, що своєю чергою вказує на певні прогалини у функціонуванні судової влади в Україні, зокрема у проведенні такого виду досудових розслідувань.

Відомості про осіб, відносно яких кримінальні справи (провадження) щодо легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом перебували у провадженні судів відображено у таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Аналіз кількості осіб стосовно яких кримінальні справи щодо легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму перебували на розгляді у судах (станом на кінець року) за 2018-2020 роки

ПОКАЗНИК	РОКИ			ВІДХИЛЕННЯ	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Кількість осіб щодо яких справи (провадження) перебували у провадженні судів у тому числі:					
за вчинення злочину у складі організованої групи чи злочинної організації	900	1062	1121	+162	+59
Кількість осіб стосовно яких розглянуто справи, у тому числі:	167	202	134	+35	-68
засуджених	42	53	41	+11	-12
виправданих	9	14	6	+5	-8
щодо яких закрито справи	11	19	19	+8	0
щодо яких справи					

Складено автором на основі [18-20]

Аналізуючи дані наведеної таблиці доцільно відзначити, що кількість осіб щодо яких справи або провадження перебували у провадженні судів протягом аналізованого періоду щороку збільшувалися. Зокрема у 2019 році на 162 особи і загалом становили 1062 особи. У 2020 році знову продовжилася позитивна динаміка збільшення осіб до 1121, що на 59 більше ніж у 2019 році.

Загальна кількість осіб щодо яких були розглянуті справи у зазначених роках наступна: 2018 рік – 167 осіб, що становило 19% від загальної кількості; 2019 рік – 202 особи (19%); 2020 рік – 134 особи (12%). Як бачимо з визначених даних протягом року розглядаються справи які мають відношення всього до 20% зазначених осіб.

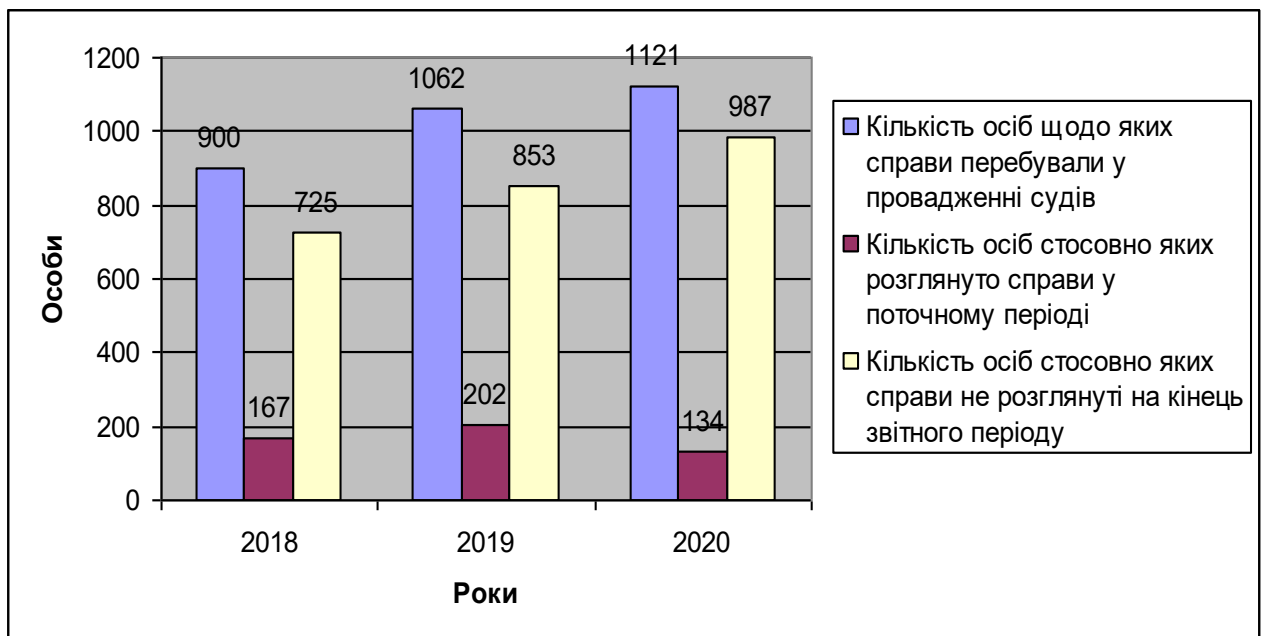

Рис. 2.9. Динаміка кількості осіб щодо яких є порушені справи щодо відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму за 2018-2020 роки

Сформовано автором на основі [18-20]

Також варто проаналізувати у зазначеному періоді кількість осіб відносно яких розглянуті справи та винесені певні рішення. На наступному рисунку зображено динаміку таких осіб за 2018-2020 роки у розрізі: засуджені, виправдані, щодо яких закрито справи, щодо яких справи (провадження) направлено на досудове розслідування, та інші

Зокрема кількість засуджених у 2018 році становила – 42 особи (25%); найбільше було у 2019 році – 53 особи (26%), у 2020 році зменшилося до 41 особи (30%). Як бачимо із всіх справ, які розглядалися по конкретних особах, понад 25% були засудженими.

Щодо кількості виправданих осіб у 2018 році – 9 осіб (5%), 2019 році – 14 осіб (7%) та у 2020 році – 6 осіб (4%)

Також відзначимо, що серед цих осіб закрито було справ у 2018 році – щодо 11 осіб (7%); у 2019 році – 19 осіб (9%); у 2020 році – 19 осіб (14%).

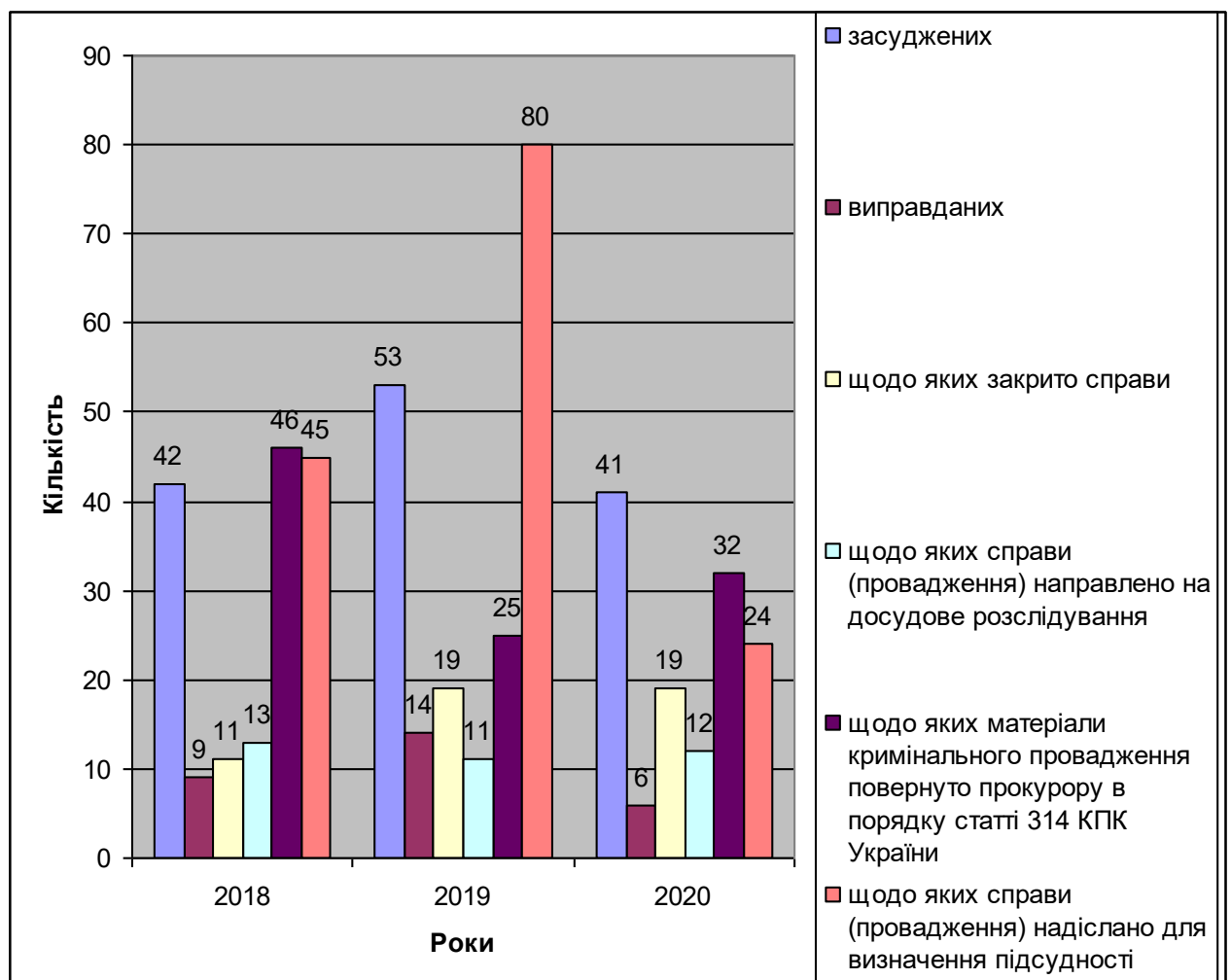

Рис. 2.10 Динаміка кількості осіб, щодо яких розглянуто справи та є визначений певний результат за 2018-2020 роки

Сформовано автором на основі [18-20]

Із поданих значень доцільно відзначити, що найбільша питома вага у загальній кількості осіб щодо яких розглянуті справи щодо відмивання коштів здобутих злочинним шляхом та фінансування тероризму припадають на осіб:

- 1) щодо яких справи (провадження) надіслано для визначення підслідності;
- 2) засуджених;
- 3) щодо яких матеріали кримінального провадження повернуто прокурору в порядку статті 314 КПК України.

У наступній таблиці подано результати аналізу кількості осіб, засуджених за вчинення злочинів щодо легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму вироки щодо яких набрали законної сили за 2018-2020 роках.

Таблиця 2.5

Кількість осіб, засуджених за вчинення злочинів щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму вироки щодо яких набрали законної сили у звітному періоді (станом на кінець року) за 2018 – 2020 роки

ПОКАЗНИК	РОКИ			ВІДХИЛЕННЯ	
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
Кількість осіб, засуджених за вчинення злочинів стосовно легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, вироки, щодо яких набрали законної сили (станом на кінець звітного періоду): з них					
стосовно яких прийнято рішення суду про конфіскацію коштів або іншого майна, одержаних злочинним шляхом, та конфіскацію майна	7	8	14	+1	+6
сума легалізованих доходів (коштів, майна), одержаних злочинним шляхом	1 346 7	26 713 1	10 000 9	+25 366 4	-16 712 2

Складено автором на основі [18-20]

Отже, аналізуючи дані таблиці 2.5 бачимо, що протягом аналізованого періоду, а саме 2018-2020 роки з кожним роком збільшується кількість засуджених осіб. Зокрема, у 2019 році відбулося збільшення кількості осіб засуджених за вчинення злочинів стосовно легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, вироки, щодо яких набрали законної сили порівняно із 2018 роком на 10 осіб. Аналогічно спостерігається збільшення засуджених і у 2020 році порівняно із 2019 роком на 5 осіб. Також важливо відзначити, що відносно згаданих осіб, судом прийнято рішення щодо конфіскації коштів або іншого майна, яке здобуто злочинним шляхом, зокрема у 2019 році більше на одну особу, а вже у 2020 році на 6 осіб порівняно із 2019 роком.

Щодо сум легалізованих доходів, коштів чи майна, які одержані злочинним шляхом, які були встановленні за рішенням суду, то найбільша сума була зафіксована у 2019 році – 26 713,1 тис. грн., що на 25 366,4 тис. грн. більше ніж у 2018 році. Суттєвий спад можна спостерігати при аналізі 2020 року, оскільки сума була зафіксована на рівні 10 000,9 тис. грн., що на 16 712,2 тис. грн. менше ніж у 2019 році. Отож у 2019 році була зафіксована найбільша сума щодо легалізованих доходів, одержаних злочинним шляхом, яка встановлена за рішенням суду. Однак у 2020 році було прозвітовано щодо найбільшої кількості засуджених за вчинення таких видів злочинів.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз у другому розділі кваліфікаційної роботи щодо діяльності Державної служби фінансового моніторингу в частині передання

узагальнених та додатково узагальнених матеріалів до правоохоронних органів дозволив зробити наступні висновки.

Визначено, що одним із джерел походження незаконних коштів, які стають об'єктом легалізації є тіньова економіка та корупція. Відповідно до аналітичних досліджень встановлено, що інтегральний показник рівня тіньової економіки відносно офіційного обсягу ВВП за перші 6 місяців 2021 року становить 31%. Також встановлено, що протягом останніх років тіньова економіка в Україні перебуває у межах 28-36% до рівня ВВП.

З'ясовано, що показники України щодо індексу сприйняття корупції за 2020 рік зросли у порівнянні із 2019 роком на 3 бали і становили 33 бали із максимальних 100 можливих, що дозволило зайняти 117 місце із 180 країн у списку СРІ. Визначено, що дані проблеми провокують до предикатних злочинів, які ведуть до відмивання коштів.

Визначено, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу передають інформацію про підозрілі фінансові операції до Держфінмоніторингу, який комплексно аналізує подану інформацію та формує досьє для здійснення фінансового розслідування.

За результатами аналізу 2018-2020 років визначено, що кількість відібраних повідомлень від суб'єктів фінансового моніторингу протягом даного періоду тільки зростали з 526, 4 тис. до 1229,7 тис. На основі даних повідомлень було сформовано 2999 досьє у 2018 році, 2861 – у 2019 році, 2859 – у 2020 році. Щодо узагальнених матеріалів / додатково узагальнених, то у 2018 році Держфінмоніторингом було передано до правоохоронних органів 466 /468, у 2019 році – 503 / 390, у 2020 році – 607 / 429. У розрізі конкретних правоохоронних органів, то за аналізований період найбільше матеріалів надсилалося до Державної фіскальної служби, Національної поліції України, Служби безпеки України та Національного антикорупційного бюро України.

З'ясовано, що важливим етапом у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму є доведення до суду усіх проаналізованих

узагальнених матеріалів, що сприятиме наповненню бюджету через винесення вироків. Проаналізовано кількість та динаміку справ (проваджень) про злочини щодо легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму, що знаходилися на розгляді у судах першої інстанції у 2018-2020 роках.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

3.1. Основні напрями удосконалення антилегалізаційної системи в Україні

Описуючи та аналізуючи діяльність Держфінмоніторингу, зокрема передачу узагальненого та додаткового узагальненого матеріалу до правоохоронних органів, слід наголосити, що він спрямований на боротьбу з відмиванням грошей та зосереджений на розслідуванні економічних злочинів, розкритті та ліквідації підозрілих активів. оборони, у тому числі тих, що обслуговують корупційну складову економіки, та розробку превентивно-захисних заходів.

Основним інструментом ДСФМ є фінансове розслідування, тобто вивчення фінансових аспектів злочинної діяльності. Метою фінансового розслідування є встановлення та документування фактів руху коштів під час злочинної діяльності. Взаємовідносини між джерелами коштів, одержувачами коштів, коли вони отримані та де вони зберігаються, можуть бути доказами та джерелом інформації про злочинну діяльність.

Визначення масштабів злочинної діяльності, виявлення злочинних зв'язків і груп, пошук злочинних активів, джерел фінансування тероризму та інших активів, які підлягають арешту, а також збір доказів, які можуть бути використані в суді, сприятиме загальній ефективності національної «антилегалізаційної» системи.

Також слід зазначити, що Держфінмоніторинг проводить фінансові розслідування стосовно сфер ризику та секторів економіки, які визначають пріоритетні напрями.

Наступним важливим завданням у процесі вдосконалення системи фінансового моніторингу є своєчасне виявлення можливих каналів та джерел фінансування тероризму та екстремізму в усій антитерористичній системі.

Метою ДСФМ у цьому напрямку є зниження ризику фінансування тероризму та фінансування зброї масового знищення шляхом:

1. Удосконалення правової системи боротьби з фінансуванням тероризму.
2. Підвищення ефективності інформаційної взаємодії між відомствами.
3. Зміцнити систему виявлення, запобігання та припинення фінансування тероризму.

ДСФМ постійно впроваджує комплекс заходів щодо виявлення та припинення каналів фінансування міжнародних терористичних організацій та працює над виявленням осіб, які виїжджали в райони з підвищеною терористичною активністю для участі у збройних конфліктах між міжнародними терористичними організаціями та репатріантами, місця проживання в зоні посилення терористичної діяльності.

Варто зазначити, що у 2016 та 2019 роках ДСФМ спільно з правоохоронними органами та організаціями приватного сектору провела національну оцінку ризиків фінансування тероризму, яка дала комплексний аналіз поточної ситуації в боротьбі з фінансуванням тероризму в Україні та визначила ризики та вразливості, а також їх зменшення.

Одним із ключових елементів системи ПВК/ФТ є створення переліку організацій та осіб з інформацією про їх причетність до екстремістської діяльності чи тероризму, а також переліку організацій та осіб з інформацією про їх причетність до розповсюдження зброї масового знищення, попередити організації, які здійснюють операції з грошима чи іншими активами, а також призупинити операції за участю учасників цих списків.

У рамках комплексного вирішення завдань у боротьбі з фінансуванням тероризму відбувається активне міжвідомче співробітництво, переважно

через різні координаційні органи, зокрема: Службу безпеки України, РНБО та інші міжвідомчі робочі групи та структури.

Ще один важливий фактор – більша прозорість у бюджетній сфері. Метою ДСФМ у цій сфері є забезпечення безпеки та цільового використання бюджетних коштів та участь у декриміналізації та прозорості реального сектору економіки з урахуванням виявлених ризиків легалізації.

Держфінмоніторинг здійснює контроль за використанням асигнувань через систему бюджетного моніторингу, яка включає казначейську підтримку, систему моніторингу грошових потоків, банківську підтримку та фінансовий моніторинг.

Основні напрямки цієї статті:

1. Контроль використання коштів, призначених для виконання державних контрактів
2. Контроль за використанням визначених наказом бюджетних коштів на оборону держави
3. Контроль за використанням бюджетних коштів, визначених загальнодержавними проектами, федеральними цільовими програмами
4. Моніторинг використання коштів, призначених на заходи з протидії поширенню COVID-19
5. Нагляд за фінансовою діяльністю підприємств та організацій, включених до переліку стратегічних, та оцінка стабільності системи побудови підприємства для вирішення питань державної підтримки.

З метою декриміналізації окремих соціально важливих сфер і секторів реального сектору економіки, боротьби з корупцією та мінімізації ризиків ДСФМ проводить комплексний моніторинг окремих галузей та проектів.

Слід зазначити, що українська система антилегалізації побудована за моделлю, що базується насамперед на міжнародних стандартах і структурно подібна в цьому плані до подібних систем інших країн. Він базується на організаціях, які надають фінансові послуги або оперують високоліквідними

активами, такими як дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння та їх об'єкти, нерухомість тощо.

Цільова група з фінансових заходів (FATF) відіграє ключову роль у розробці міжнародних стандартів, посібників щодо організації та реалізації заходів з нагляду за ПВК/ФТ.

У 2017 році компетентний комітет Ради Європи MONEYVAL провів аудит системи боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму в Україні. У звіті про оцінку Ради Європи, опублікованому в січні 2018 року, зазначено наступне:

- чинне законодавство про статус ПФР України та правоохоронних органів повністю відповідає рекомендаціям 29, 30, 31 FATF і не потребує змін;

- Рівень ефективності Держфінмоніторингу та його взаємодії з правоохоронними органами оцінено як значний (що є найвищим балом з усіх оцінюваних компонентів системи фінансового моніторингу) [23].

Ключовими для міжнародної оцінки ефективності слідчих заходів у сфері протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму є традиційні питання застосування ризик-орієнтованого підходу. FATF зазначає, що характер заходів контролю має відповідати виявленим ризикам ВК/ФТ, тобто у секторі з підвищеним ризиком інтенсивність заходів контролю має бути вищою. У цьому контексті розробка механізмів та інструментів ризик-орієнтованого контролю є одним із пріоритетів національної антилегалізаційної системи.

Основними напрямками наглядової діяльності Держфінмоніторингу є:

- проведення перевірок організацій, які здійснюють діяльність з коштами чи іншими активами, у сфері діяльності яких відсутні контролюючі органи;

- ведення обліку організацій, які здійснюють операцію з грошовими коштами чи іншими активами, у сфері діяльності яких відсутні контролюючі органи;

• координація діяльності контролюючих органів та взаємодії з ними у сфері ПВК/ФТ;

Важливо також зазначити, що Держфінмоніторинг у своїй роботі як аналітичного підрозділу повинен мати чіткий план структурування інформації, отриманої від різних суб'єктів фінансового моніторингу, як державного, так і первинного. Тому важливо підвищити ефективність системи протидії легалізації в Україні шляхом розробки комплексної адміністративної звітності, основною метою якої є моніторинг функціонування системи запобігання легалізації та фінансуванню тероризму.

Основними суб'єктами, які безпосередньо беруть участь у забезпеченні розробки комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та реагування, є:

- суб'єкти державного фінансового моніторингу;
- компетентні правоохоронні органи;
- судові органи [39].

Перелік показників, що включаються до комплексної адміністративної звітності, затверджується Міністерством фінансів України спільно з НБУ, НКЦПФР, Міністерством юстиції України та іншими правоохоронними органами. У 2021 році цей перелік оновлено на підставі затвердженого наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Переліку показників комплексної адміністративної звітності» від 14.09.2021 р. 504 [35]. У цьому нормативно-правовому акті налічується понад 3000 показників, які структуровані таким чином (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1.

Показники комплексної адміністративної звітності

№	ПОКАЗНИКИ
1	Показники діяльності Держфінмоніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, зокрема:
-	Скл. Співпраця Держфінмоніторингу та Держмитслужби
-	Виявлення порушень законодавства у сфері запобігання та протидії
-	Міжвідомча співпраця
-	Взаємодія Держфінмоніторингу з Підрозділами фінансових розвідок іноземних держав
-	Міжнародне співробітництво Держфінмоніторингу
-	Навчальна діяльність у сфері запобігання та протидії

Таким чином, аналіз базового нормативно-правового акту дає підстави стверджувати, що Держфінмоніторинг буде співпрацювати з різними суб'єктами фінансового моніторингу, а також з компетентними правоохоронними органами та судовою системою України на основі комплексної адміністративної звітності. Такий підхід уможливить найефективніші заходи щодо запобігання та протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму.

Таким чином, під час дослідження можна сказати, що проблеми відмивання грошей та фінансування тероризму в сучасних умовах залишаються досить складними питаннями. Тому для вдосконалення системи антилегалізації в Україні необхідний ряд важливих та вкрай необхідних заходів, зокрема:

- продовжувати впроваджувати в сучасну систему найкращу міжнародну практику у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;
- своєчасно реагує на повідомлення про підозрілі фінансові операції суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- підвищити рівень розуміння суб'єктів фінансового моніторингу та інших компетентних органів щодо ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму;
- провести поглиблену оцінку ризиків фінансування тероризму з метою своєчасного виявлення можливих джерел фінансування тероризму;
- запровадити ризик-орієнтований підхід у практику запобігання та протидії відмиванню грошей.
- підвищення прозорості бюджетної сфери у розподілі та контролю коштів на законодавчому рівні;
- проводити якомога більше заходів щодо розробки комплексної адміністративної звітності.

3.2. Стратегічні орієнтири розвитку фінансового моніторингу в Україні

Розвиток фінансового моніторингу в Україні залежить насамперед від Державної служби фінансового нагляду, яка є уповноваженим Україною органом на виконання функцій підрозділу фінансової розвідки та є національним центром отримання та аналізу: повідомлень про підозрілі операції, іншої відповідної інформації щодо відмивання грошей, предикатних злочинів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення [8].

Державна служба фінансового нагляду посідає центральне місце в національній системі боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Варто зазначити, що такі організації діють у понад 180 країнах і мають загальну назву – Financial Intelligence Unit.

Перш ніж визначати стратегічні напрями фінансового моніторингу в Україні, ми спробуємо проаналізувати міжнародний досвід, оскільки однією з важливих складових Держфінмоніторингу є налагодження співпраці з міжнародними інституціями та іноземними партнерами, відповідальними за ефективну боротьбу з відмиванням коштів або фінансуванням тероризму.

У 2020 році Держфінмоніторинг активно співпрацював із провідними міжнародними організаціями та установами, які займаються боротьбою з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, такими як:

- Спеціальна група з фінансових заходів з відмивання грошей (FATF);
- Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму (MONEYVAL);
- Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки світу;
- Рада Європи;
- Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC);
- Світовий банк;
- Міжнародний Валютний Фонд;

- Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ);
- Проект Антикорупційної ініціативи ЄС в Україні (EUACI);
- Організація демократії та економічного розвитку (ГУАМ);
- інші міжнародні організації.

Також у 2020 році представники Держфінмоніторингу презентували український досвід у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та покращили участь у міжнародних семінарах, що проводяться за допомогою провідних міжнародних організацій [17, с. 59].

Крім того, відповідно до поставлених завдань, ДСФМ укладає міжнародні угоди міжвідомчого характеру (Меморандуми про взаєморозуміння) з підрозділами фінансової розвідки іноземних держав. Протягом 2003-2020 років Держфінмоніторингом було підписано 79 таких меморандумів. У 2020 році також велися переговори з ПФР Королівства Саудівська Аравія, ПФР Туркменістану, ПФР Мальти, ПФР Святого Престолу / Держави Ватикану щодо підписання Меморандуму про взаєморозуміння та заходів, вжитих на національному рівні для погодити проекти меморандумів. [17, с. 59].

Таким чином Держфінмоніторинг забезпечує взаємодію та обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, діяльність яких зосереджена на ПВК/ФТ. У 2020 році ДСФМ співпрацювала із 91 підрозділом фінансової розвідки для забезпечення взаємодії та обміну інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями [17, с. 67].

У 2020 році Держфінмоніторинг направив 328 запитів до 59 ПФР іноземних держав та отримав 367 відповідей на запити 55 ПФР іноземних держав. Держфінмоніторинг також отримав 338 запитів від 53 ПФР та надав 410 відповідей 55 іноземним ПФР (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Запити надіслані та отримані від підрозділів фінансової розвідки зарубіжних країн [17, с. 67].

Так, у 2020 році найбільш активний обмін інформацією щодо відправлення запитів здійснювали:

- ПФР Чеської Республіки (подано 31 запит);
- ПФР Польщі (надіслано 25 запитів);
- ПФР Латвії (надіслано 24 запити);
- ПФР Швейцарії (надіслано 22 запити),
- ПФР Кіпру (20 запитів надіслано).

Також у 2020 році більшість запитів ДСФМ було отримано від:

- ПФР Латвії (надійшло 66 заяв);
- ПФР Польщі (надійшло 34 заявки);
- ПФР Словаччини (надійшло 22 заявки);
- ПФР Люксембургу (20 заявок надійшло);
- ПФР Литви (надійшло 20 заяв) [17, с. 67].

Тому, аналізуючи міжнародне співробітництво Державної служби фінансового моніторингу України, слід зазначити, що ця служба визначила подальші кроки у розвитку фінансового моніторингу. У звіті за 2020 рік визначено, зокрема, такі основні стратегічні напрями розвитку фінансового моніторингу в Україні через стратегічні цілі, таблиця 3.2.

Таблиця 3.2.

Основні стратегічні напрями фінансового моніторингу України

Цілі	Шляхи реалізації
проведення аналізу фінансових операцій, співпраця, взаємодія та інформаційний обмін з правоохоронними та іншими державними органами	<ul style="list-style-type: none"> - проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у ВК/ФТ; - запобігання вчиненню терористичних актів та терористичної діяльності шляхом своєчасного виявлення та ефективного блокування джерел їхнього фінансування; - надання правоохоронним/розвідувальним органам узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та співпраця з державними регуляторами.
дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення дослідження методів та фінансових схем ВК/ФТ та доведення їх до відома учасників системи ПВК/ФТ; - виявлення фактів фінансування діяльності терористичних організацій, контрабандних операцій, каналів нелегальної міграції, незаконного переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, товарів, коштів, дорогоцінних металів та каміння, що можуть бути пов'язані з ВК/ФТ; - виявлення фактів приховування чи маскуванню незаконного походження доходів, визначення джерел їх походження, місцезнаходження і переміщення, напрямів використання.
удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи фінансового моніторингу та надання методологічної, методичної та іншої допомоги СПФМ	<ul style="list-style-type: none"> - координація забезпечення реалізації Плану дій щодо удосконалення національної системи ПВК/ФТ за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом MONEYVAL, підготовка та представлення Третього Звіту про прогрес; - проведення на постійній основі засідань Ради з питань ПВК/ФТ (постанова КМУ № 613 від 08.09.2016 [43]) та робочих груп з розгляду проблемних питань СПФМ; - забезпечення впровадження комплексної адміністративної звітності у сфері ПВК/ФТ;
забезпечення функціонування та розвитку ІСФМ	<ul style="list-style-type: none"> - модернізація та забезпечення функціонування єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
участь в міжнародному співробітництві	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення ефективного співробітництва з міжнародними організаціями та установами; - організація міжнародних навчальних заходів та обміну досвідом; - укладання міжнародних договорів міжвідомчого характеру з ПФР іноземних країн.

Складено автором на основі [17]

На нашу думку, заявлені стратегічні цілі слід доповнити ще однією – поширенням фінансових знань про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Оскільки такі знання підвищать рівень фінансової грамотності сучасного українського суспільства та допоможуть суб'єктам первинного фінансового моніторингу виявляти підозрілі фінансові операції, що в свою чергу призведе до збільшення кількості повідомлень на головний сервер – Держфінмоніторинг України.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи виокремлено основні напрями удосконалення антилегалізаційної системи України та визначено стратегічні напрями розвитку фінансового моніторингу в Україні.

Аналізуючи проведену роботу всіх суб'єктів державного фінансового моніторингу, зокрема Держфінмоніторингу, варто відзначити проведену колосальну аналітичну та узагальнюючу інформацію, яка була поміщена у Наказ Міністерства фінансів. Подальшими кроками у розвитку нашої держави до європейських цінностей буде впровадження у життя проведеної попередніми роками роботи, зокрема вже чіткої та скоординованої співпраці між Державною службою фінансового моніторингу, іншими суб'єктами як державного так і первинного фінансового моніторингу з правоохоронними органами. Основними очікуваними результатами мають стати більш прозорі фінансові операції, які здійснюються у фінансовій системі України.

Визначено основні стратегічні напрями розвитку фінансового моніторингу України через п'ять основних цілей, зокрема: тісна співпраця із компетентними правоохоронними органами, визначення сучасних схем відмивання доходів та фінансування тероризму, покращення міжвідомчої взаємодії між різними гілками влади у сфері запобігання та протидії

відмиванню брудних грошей, розвиток інформаційної системи фінансового моніторингу та тісна співпраця з міжнародними організаціями.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження виокремлено такі висновки:

1. Провівши аналіз визначень поняття «фінансовий моніторинг» виділено два підходи до його трактування. Перший полягає у твердженні, що «фінансовий моніторинг» - це особлива форма фінансового контролю. Другий – це певна система постійного спостереження за різними фінансовими операціями, що дозволяє виявляти ризики пов'язані із відмиванням грошей. На основі даних підходів визначено авторське бачення даного поняття як «сукупність заходів суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу щодо запобігання, виявлення та недопущення відмивання коштів та фінансування тероризму».

2. Проаналізовано визначення «відмивання доходів» на основі різних міжнародних актів та думок науковців сформульовано власне визначення відмивання доходів «як процес у якому здійснюються фінансові операції, метою яких є цілеспрямоване приховування походження грошей, майна чи інших цінностей, які здобутті неправомірним та/або незаконним шляхом та набувають вигляду легальних активів».

3. Визначено, що система фінансового моніторингу в Україні є дворівневою, оскільки складається з первинного та державного рівнів. Відповідно на державному рівні функціонують суб'єкти державного фінансового моніторингу, зокрема: НБУ, Міністерство фінансів, Міністерство юстиції, Міністерство цифрової трансформації, НКЦПФР, ДСФМ, які здійснюють нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

4. З'ясовано що на основі комплексного аналізу повідомлень про підозрілі фінансові операції від суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторинг при наявності інформації щодо відмивання грошей або фінансування тероризму чи інших незаконних дій направляє

узагальнені матеріали до компетентних правоохоронних органів. Встановлено, що сучасний стан діяльності Держфінмоніторингу свідчить про важливу роль у процесі аналізу та надання правоохоронним органам відповідних матеріалів, які викликають оперативний інтерес.

5. Провівши аналіз надходжень до Держфінмону щодо повідомлень про підозрілі фінансові операції визначено, що їх кількість є значною та показує що діюча система фінансового моніторингу розвивається та удосконалюється у боротьбі щодо протидії відмивання коштів здобутих злочинним шляхом. Визначено, що від кількості зазначених повідомлень та сформованих на їх основі досьє формуються узагальнені матеріали та додатково узагальнені матеріали, які направляються до правоохоронних органів. За підсумками 2018 року було направлено 934 матеріали (з них 466 узагальнених та 468 додатково узагальнених), у 2019 році направлено 893 матеріали (з них 503 узагальнених та 390 додатково узагальнених), у 2020 році направлено 1036 матеріалів (з них 607 узагальнених та 429 додатково узагальнених).

6. Встановлено, що найбільше узагальнених матеріалів Держфінмоніторингом було надіслано до Державної фіскальної служби: 2018 рік – 157, 2019 рік – 158, 2020 рік – 214; Національної поліції України: 2018 рік – 85, 2019 рік – 149, 2020 рік – 198; Служби безпеки України: 2018 рік – 65, 2019 рік – 214, 2020 рік – 119. Відповідно додатково узагальнені матеріали були надіслані до: Національного антикорупційного бюро України: 2018 рік – 214, 2019 рік – 114, 2020 рік – 114; Служби безпеки України: 2018 рік – 86, 2019 рік – 41, 2020 рік – 133; Органів прокуратури України: 2018 рік – 119, 2019 рік – 77, 2020 рік – 48.

7. Визначено, що для покращення співпраці між Держфінмоніторингом та правоохоронними органами варто підписати індивідуальні нормативно-правові акти щодо порядку надання та розгляду узагальнених та додатково узагальнених матеріалів, які сприятимуть більш ефективному та оперативнішому розгляду зазначених матеріалів.

8. Встановлено, що протягом 2018-2020 років відбувалася тенденція до зростання кількості кримінальних справ, які перебували у провадженні, зокрема у 2018 р. – 552, 2019 р. – 650, 2020 р. – 683 справи. Також відзначено негативну тенденцію зростання кількості нерозглянутих справ (проваджень) на кінець року і їх нагромадження протягом аналізованого періоду. Як от, на кінець 2018 року – 431 справа (78% від загальної кількості), 2019 р. – 507 справ (78%), 2020 р. – 600 справ (88%). Визначені показники вказують про певні прогалини у діяльності судових інстанцій щодо ведення таких видів досудових розслідувань.

9. З'ясовано, що одним із напрямів удосконалення антилегалізаційної системи України є модернізація показників комплексної адміністративної звітності на основі якою посиляться взаємозв'язок між Держфінмоніторингом, правоохоронними та судовими органами. Така співпраця сприятиме ефективному запобіганню та протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму.

10. Доповнено стратегічні цілі ще однією, яка полягає у поширенні різного роду фінансових знань у сфері легалізації та відмивання коштів отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму серед українського суспільства, що допоможе оперативніше та ефективніше виявляти підозрілі фінансові операції.